

Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, m. m.; given Stockholms slott den 9 januari 1948.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, samt
- 2) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t skall äga att, om så påkallas av jordpolitiska skäl, förordna att de för landet gällande reglerna om avstyckning och sammanläggning skola tillämpas för område inom stad eller annat samhälle, där bestämmelserna härom i lagen om fastighetsbildning i stad eljest skolat gälla.

F ö r s l a g
till
L a g
med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden
av stad.

Häri genom förordnas som följer.

Där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket äger Konungen beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, förordna att, i stället för de i lagen om fastighetsbildning i stad meddelade bestämmelserna om avstyckning av område som ej ingår i tomtindelning och om sammanläggning av stadsägor, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning med nedan angivna undantag. Sådant förordnande må av Konungen återkallas, när förhållandena föranleda därtill, och skall vara förfallet, där stadsplan eller byggnadsplan fastställs. Vad här sagts skall ock gälla beträffande dylikt område inom samhälle å landet, varest enligt lagen om fastighetsbildning i stad samma lags bestämmelser om avstyckning och sammanläggning skola tillämpas.

Förordnande enligt denna lag medför icke ändring av vad i lagen om fastighetsbildning i stad stadgas därom, att avstyckning må ske jämväl från mark som ej ingår i fastighetsindelning, och ej heller av samma lags bestämmelser angående ansökan om avstyckning, behörighet att verkställa avstyckningsförrättning, förfarandet då förrättningsman finner sig jävig, underrättelse till registerförare och förvaring av konceptakt. Är fråga om avstyckning av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk, och är ej den, som enligt sistnämnda lag skolat verkställa förrättningen, behörig därtill enligt lagen om delning av jord å landet, skall dock byggnadsnämnden för förrättningens verkställande överlämna ansökningen till distriktslantmätaren.

Avser ifrågasatt sammanläggning mark belägen såväl inom som utom område som omfattas av förordnande enligt denna lag, skall sammanläggningen ävensom fråga om avstyckning som påkallas för densamma handläggas och bedömas, som om förordnandet gällt all den i sammanläggningen ingående marken.

Meddelas förordnande enligt denna lag eller upphör sådant förordnande att gälla, skall detta icke inverka å avstyckningsärende, däri förrättning börjats dessförinnan, eller å ärende rörande sammanläggning, som sökts tidigare eller varav avstyckningsärende som nyss nämnts är beroende; dock skall, då förordnande upphört att gälla, vad i 19 kap. 2 och 3 §§ lagen om delning av jord å landet stadgas ej utgöra hinder för avstyckning eller sammanläggning.

Om förordnande enligt denna lag och återkallelse därav skall anteckning verkställas i fastighetsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 4 kap. 4 §, 5 kap. 20 § samt 7 kap. 9 och 10 §§ lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 KAP.

4 KAP.

4 §.

4 §.

Vad i — — — — — meddelade bestämmelser.

Om behörighet för Konungen att beträffande område av stad eller samhälle som nu sagts förordna om tillämplighet av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

5 KAP.

5 KAP.

20 §.

20 §.

Bestämmelserna i — — — — — meddelade bestämmelser.

Om behörighet för Konungen att beträffande område av stad eller samhälle som nu sagts förordna om tillämplighet av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

7 KAP.

7 KAP.

9 §.

9 §.

I samband — — — — — magistratens prövning.

Vid fastighetsindelningens — — — upptagas såsom en stadsäga.

Där flera — — — — — annan rättighet.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 4 kap. 4 § SFS 1921: 199, beträffande 5 kap. 20 § SFS 1931: 143 och beträffande 7 kap. 9 § SFS 1930: 100.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Områden hörande — — — — — å marken.

Områden, som — — — — — utgöra en stadsäga.

Har kronan, staden, allmän inrättning eller stiftelse, innan fastighetsindelningen blivit bestämd, gjort framställning att något densamma tillhörigt område uppdelas i flera stadsägor, må delning ske i enlighet med den framställning, där ej området upplåtits under ständig besittningsrätt eller hör till järnväg.

Har förordnande meddelats enligt lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, skall inom det område förordnandet omfattar sådan indelning i stadsägor, som avses i denna paragraf, verkställas i enlighet med den bestående fastighetsindelningen utom såtillvida att, där fastighet delats genom sämjedelning som kommit till stånd före ingången av år 1928 eller eljest på grund av fång som skett före nämnda tidpunkt tillhör flera vilka var för sig äga viss å marken bestämd ägovidd, varje sådan fastighetsdel skall upptagas såsom en stadsäga. Vad sålunda stadgats skall i fall, då fastighet är belägen delvis inom och delvis utom det område förordnandet omfattar, tillämpas beträffande fastigheten i dess helhet.

10 §.

I fastighetsregistret — — — utbruten andel i samfäll mark.

Där område, som under 5) eller 7) avses, vid tiden för dess införande i fastighetsregistret tillhör flera, som var för sig äga viss å marken bestämd lott, skall dock varje lott anses såsom en enhet, och skall vad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning, där viss ägovidd av områ-

10 §.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

de, som nu sagts, vid tiden för införandet i fastighetsregistret är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 oktober 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, jordbruks- och inrikesdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *särskilda bestämmelser för att förhindra olämplig fastighetsbildning i vissa områden inom städer och därmed jämförliga samhällen.*

Föredraganden anför följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 mars 1946 (nr 62) hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om skyndsamt utredning beträffande frågan i vad mån provisoriska bestämmelser erfordrades för att förhindra olämplig avstyckning i städer och vissa samhällen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan jag genom skrivelse den 2 april 1946 uppdragit åt de särskilda sakkunniga, vilka med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1939 tillkallats för utredning rörande revision av fastighetsbildningsväsendet å landet m. m. — fastighetsbildningssakkunniga — att verkställa den begärda utredningen, ha de sakkunniga till fullgörande av uppdraget till mig överlämnat ett den 27 juni 1946 dagtecknat utlåtande med förslag till lag med vissa bestämmelser om fastighetsbildning inom särskilda områden av städer och samhällen, m. m.

Sedan förslagen varit föremål för remissbehandling, anhåller jag att nu få anmäla detta ärende.

Inledning.

Gällande regler om fastighetsbildning återfinnas beträffande städer och stadsliknande samhällen i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad och för den egentliga landsbygden i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet och lagen samma dag om sammanläggning av fastigheter å landet. För de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län finnas särskilda bestämmelser rörande delning och sammanläggning av jord i lagen den 17 juni 1932 med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa

delar av Kopparbergs län, den s. k. Dalalagen. Fastighetsbildningslagen gäller, såsom redan dess rubrik angiver, beträffande all fastighetsbildning i stad. Beträffande jorddelning å landet är enligt gällande rätt — bortsett från tomtindelning och tomtmätning — fastighetsregistreringssättet avgörande för frågan, vilken jorddelningslagstiftning — fastighetsbildningslagen eller jorddelningslagen — som skall tillämpas. Om sålunda fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelserna skall föras för samhälle på landet, sker jorddelningen inom detta samhälle enligt fastighetsbildningslagen; i annat fall gälla bestämmelserna i jorddelningslagen. Fastighetsbildningslagens bestämmelser om tomtbildning, tomtmätning och sammanläggning av områden vilka utgöra tomt äga även tillämpning inom s. k. jordregistersamhällen, d. v. s. samhällen för vilka icke föres fastighetsregister såsom för stad utan jordregister med tomtbok, ävensom inom annat område å landet, för vilket fastställt tomtindelning såsom i stad.

För de jorddelningsformer som jorddelningslagen anvisar, företrädesvis laga skifte och avstyckning, ha i lagen uppställts åtskilliga villkor, som avse att förebygga att olämpliga fastigheter tillskapas. Vad särskilt angår avstyckning — varom stadgas i 19 kap. jorddelningslagen — är detta delningsinstitut underkastat inskränkningar med hänsyn såväl till beskaffenheten av de särskilda fastigheter vilka äro avsedda att bildas genom åtgärden som ock till den därigenom uppkommande fastighetsindelningens inverkan på näringsförhållandena. Alltsedan lagstiftningens tillkomst år 1926 ha vid upprepade tillfällen statsmakternas uppmärksamhet riktats på dessa stadganden, och reformsträvandena på detta område ha resulterat i att de jordpolitiska villkoren för avstyckning gjorts till föremål för revision dels år 1937 och dels nu senast vid 1947 års riksdag. Genom denna sistnämnda revision, som framför allt avsåg att förhindra att ofullständiga jordbruk bildas och att skog som är behövlig för jordbruket avstyckas därifrån, ha de jordpolitiska villkoren för avstyckning i 19 kap. jorddelningslagen i huvudsak fått följande innebörd. Såsom en grundläggande fordran på en nybildad fastighet är stadgat, att varje styckningsdel skall till omfång och beskaffenhet i övrigt samt med hänsyn till belägenheten vara sådan, att den för sig eller, om den är avsedd att sammanläggas med annan mark, tillsammans med denna bildar fastighet som är varaktigt lämpad för sitt ändamål (2 §). Till utveckling av detta allmänna lämplighetskrav ha meddelats vissa speciella regler, vilka taga sikte på jordbruksfastigheters beskaffenhet (3 § 2 mom.). Enligt dessa regler fordras för att jordbruksfastighet skall anses lämpad för sitt ändamål, att den varaktigt kan giva brukaren och hans familj tillfredsställande bärgning. Mindre jordbruk än det s. k. familj jordbruket må således i princip icke bildas. Härvid göres dock undantag för mindre jordbruksfastigheter, vilka endast äro avsedda att lämna brukaren och hans familj ett mindre bidrag till deras försörjning, s. k. stödjordbruk. Vid sidan av dessa villkor gälla särskilda bestämmelser, som avse att skydda jordbruket och skogsbruket mot en för dessa näringar skadlig parcellering (3 § 1 och 3 mom.). Avstyckning från jordbruksfastighet må sålunda ej

äga rum, om ändringen i fastighetsindelningen skulle för jordbruksnäringen medföra men av någon betydelse. Sker avstyckningen för jordbruksändamål, fordras därutöver att ändringen i fastighetsindelningen kan antagas för jordbruksnäringen medföra fördel som överväger med delningen förenade olägenheter. Beträffande skyddet för skogen gäller, att det vid avstyckning från jordbruksfastighet i princip skall anses som menligt att skogsmark skiljes från odlad jord. Detta gäller dock endast orter, där det i allmänhet förutsättes att jordbruksfastighet har skog till husbehov eller eljest såsom stöd åt jordbruket. Som en parallell till förbudet mot skadlig delning av jordbruksfastighet har i lagen beträffande mark, avsedd för skogsbruk, stadgats, att sådan mark ej må uppdelas på olika fastigheter så, att möjligheten att ekonomiskt utnyttja skogen undergår försämring av någon betydelse. I viss omfattning medgives dock eftergift från denna regel, om delningsåtgärden prövas erforderlig för ändring i fastighetsindelningen som främjar jordbruksnäringen. Från de nu nämnda materiella förutsättningarna för avstyckning innefattar lagen i 4 § vissa undantag. Är sålunda fråga om avstyckning inom område, som ingår i stadsplan eller sådan byggnadsplan som fastställts efter den 1 januari 1948 — alltså efter den nya byggnadslagens ikraftträdande —, skola de jordpolitiska villkoren för avstyckning i allmänhet icke tillämpas. Och sker avstyckningen för vissa speciella ändamål, såsom för att bilda bostadslägenhet eller bereda plats för industriell, kommunikationsteknisk eller kulturell anläggning eller dylikt, får avstyckningen äga rum, även om vissa av dessa villkor därigenom skulle efter sättas.

Utöver de nu återgivna bestämmelserna i 19 kap. 2—4 §§ jorddelningslagen finnas i samma kapitel spridda stadganden av jordpolitisk innebörd. I 11 § meddelas föreskrifter om ägornas inbördes läge och form, varvid framhålls vikten av att vid fastighetens utformning hänsyn toges till väg- och vattenavledningssystemen. Enligt stadgande i 12 § första stycket skall tillses, att nybildad fastighet kommer att äga rätt till nödiga vägar. Genom stadgandena i paragrafens andra stycke beredes möjlighet att tillägga område som avstyckas andel i samfälligheter eller i särskilda rättigheter och förmåner som tillkomma styckningsfastigheten.

Den jordpolitiska kontroll som enligt vad nu sagts skall utövas vid avstyckning är föreskriven även vid sammanläggning av fastigheter, vare sig denna sker fristående eller i samband med avstyckning. I 7 § lagen om sammanläggning av fastigheter å landet stadgas nämligen, att de i 19 kap. 2, 3, 4 och 11 §§ jorddelningslagen upptagna villkoren för avstyckning skola äga motsvarande tillämpning vid sammanläggning.

De regler för avstyckning och sammanläggning som sålunda uppställts ur jordpolitisk synpunkt sakna motsvarighet i fastighetsbildningslagen. Beträffande laga skifte — i den mån nu sådan jorddelning kan äga rum i stad eller därmed jämförligt samhälle — hänvisar fastighetsbildningslagen i allt väsentligt till jorddelningslagens bestämmelser, men dylik hänvisning saknas i fråga om avstyckning och sammanläggning. I materiellt hänse-

ende är i fastighetsbildningslagen endast föreskrivet, att gällande planer och andra byggnadsreglerande bestämmelser skola iakttagas vid avstyckning. Härjämte finnas vissa regler, som äro avsedda att förebygga sådan avstyckning som skulle försvåra en framtida planläggning.

I två motioner (I: 43 och II: 110) som väcktes vid 1946 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan, i vad mån skärpta regler erfordrades för att förhindra olämplig avstyckning i städer och vissa samhällen. Andra lagutskottet, som behandlade motionerna, ansåg starka skäl tala för att samma restriktioner i avstyckningshänseende som gällde för den egentliga landsbygden också borde gälla för sådana områden av ren landsbygds natur som medtagits vid bildandet av städer och köpingar samt vid inkorporering med redan bestående städer och köpingar. På hemställan av utskottet beslöt riksdagen herefter att till Kungl. Maj:t avlåta förenämnda skrivelse med begäran om utredning i frågan.

Fastighetsbildningssakkunnigas förslag.

Beträffande behovet av särskild lagstiftning för att förhindra olämplig fastighetsbildning inom städer och därmed jämförliga samhällen ha fastighetsbildningssakkunniga inledningsvis erinrat om att de redan tidigare haft sin uppmärksamhet riktad på denna fråga. I det av de sakkunniga i september 1944 avgivna betänkande som lades till grund för den år 1947 företagna revisionen av reglerna om avstyckning och sammanläggning hade de sakkunniga sålunda antytt behovet av att revidera fastighetsbildningslagen så, att icke endast de omständigheter som bestämde gränsen mellan de båda ifrågavarande lagarnas tillämplighetsområden bleve avgörande för spørsmålet om jordpolitisk kontroll över fastighetsbildningen.

Enligt vad de sakkunniga meddela hade under år 1945 genom lantmäteristyrelsens försorg en undersökning igångsatts från överlantmätarnas sida rörande de från och med 1933 tillkomna mera betydande samhällsbildningarna och inkorporeringarna samt angående frågan, huruvida avsaknaden av jordpolitiska restriktioner inom de områden som sålunda kommit att lyda under den för städerna gällande lagstiftningen medfört vådor eller utnyttjats för olämplig fastighetsbildning. I fråga om resultatet av denna undersökning har av de sakkunniga uppgivits, att därav framginge att under den avsedda perioden genom bildandet av nya städer, köpingar och större municipalsamhällen med fastighetsregister såsom för stad samt genom mera betydande inkorporeringar områden om sammanlagt cirka 300 000 hektar kommit att lyda under den för städerna gällande lagstiftningen. Hur stor del av dessa arealer som under överskådlig framtid komme att bibehålla karaktär av jordbruk vore naturligtvis vanskligt att säga, men en sammanställning av det redovisade utredningsmaterialet och vissa under hand inhämtade upplysningar om ortsförhållandena syntes ge anledning att härutinnan räkna med minst 235 000 hektar. I överlantmätarnas yttran-

den omnämndes ytterligare såsom nära förestående eller ifrågasatta sex fall av större inkorporeringar, berörande en areal av sammanlagt cirka 40 000 hektar. Beträffande verkningarna å fastighetsbildningen hade överlantmätnarna i flertalet län icke kunnat konstatera, att bortfallandet av de jordpolitiska restriktionerna dittills medfört påtagliga skador. Därvid vore emellertid att märka dels att fastighetsbildningen inom städer och köpingar med särskild registerförare väsentligen undandrog sig överlantmätnarnas bedömande, dels ock att flertalet av de mera betydande stadsbildningarna och inkorporeringarna skett så nyligen, att deras betydelse i förevarande hänseende icke kunde antagas ännu ha hunnit tydligt träda i dagen. Enligt de sakkunnigas uppfattning förelåge emellertid otvivelaktigt fara för olämplig fastighetsbildning. Denna fara måste antagas komma att visa sig i allt större grad ju mer enskilda intressenter finge klart för sig, att de förutvarande restriktionerna upphört genom samhällsbildningen respektive inkorporeringen. Tendenser i den befarade riktningen saknades ej heller, såsom framginge av de avgivna yttrandena. Om också ytterligare undersökningar eller längre avbidan å utvecklingen skulle kunna ge starkare belysning åt frågan om behovet av lagändring, kunde enligt de sakkunnigas mening redan sakens egen natur och vad som framkommit särskilt rörande omfattningen av de arealer frågan gällde utgöra tillräcklig anledning att omedelbart gå i författning om åtminstone provisoriska åtgärder till farans avvärjande. Ett dröjsmål i detta avseende kunde visa sig äventyrligt.

Beträffande den ifrågasatta lagstiftningens huvudsakliga innebörd ha fastighetsbildnings-sakkunniga till en början anmärkt, att 5 kap. fastighetsbildningslagen anses kräva att varje genom avstyckning nybildad fastighet utgöres av blott ett enda sammanhängande område, så att, där olika sinsemellan åtskilda områden avstyckas, dessa måste utläggas såsom olika fastigheter, samt att hela det för landsbygden utbildade institutet kombination av avstyckning och sammanläggning saknar motsvarighet i reglerna om fastighetsbildning i städer och fastighetsregistersamhällen. Såsom av vissa överlantmätare berörts kunde jämväl dessa avvikelser från vad som gällde landsbygden leda till icke önskvärd fastighetsbildning inom städer och samhällen. Och om jordpolitiska restriktioner infördes även inom området för fastighetsbildningslagens nuvarande giltighet, syntes det nödvändigt för att icke alltför mycket försvåra lämplig fastighetsbildning att även i nu förevarande hänseende inom detta område ge reglerna för landet tillämplighet eller motsvarighet. Även i övrigt syntes vissa för landet gällande regler om avstyckning behöfliga beträffande områden, som nu vore i fråga, t. ex. reglerna i 19 kap. 12 § jorddelningslagen om andelar i samfälligheter och om gemensamma undantag.

I fråga om sättet för genomförande av de behöfliga ändringarna ha de sakkunniga förklarat sig bortse från möjligheten att företaga exkorporeringar och att i fortsättningen snävare begränsa de områden som inbegripas i städer och samhällen, då ju denna möjlighet vore beroende av omständigheter som icke ägde beröring med de sakkunnigas

verksamhet. Ej heller möjligheten att låta registreringen av fastigheter ske på sätt förordningen om jordregister anger hade enligt de sakkunnigas mening i detta sammanhang större betydelse, då denna möjlighet ej kunde utnyttjas beträffande städer eller samhällen där fastighetsregister enligt de för stad gällande reglerna redan upplagts samt det för övrigt vore oegentligt att sålunda rätta bestämmelserna om registreringen efter omständigheter som icke inverkade på lämpligheten av den ena eller andra formen för densamma.

Fastighetsbildningssakkunniga ha med hänsyn till det sagda ansett frågan kunna lösas efter två linjer. Man kunde i fastighetsbildningslagstiftningen för stad införa erforderliga jordpolitiska villkor för avstyckning, utbygga sammanläggningsinstitutet så, att det bleve användbart även för en kombination med sådan avstyckning som för sin tillåtlighet berodde av sammanläggning, samt jämväl i övrigt ändra fastighetsbildningslagens bestämmelser på det sätt att vid behov regler för landsbygden kunde tillämpas även inom denna lags giltighetsområde. En annan utväg vore att förskjuta gränsen mellan tillämplighetsområdena för fastighetsbildningslagen å ena samt jorddelningslagen och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet, å andra sidan.

De sakkunniga, som förordat en lösning av förevarande lagstiftningsfråga i enlighet med det sistnämnda alternativet, ha rörande de båda tänkbara metoderna anfört följande.

För metoden att lämna gränsen mellan de olika lagarnas tillämplighetsområde orörd och införa nya bestämmelser i fastighetsbildningslagen kan tyckas tala att man därigenom anknyter till nuvarande systemet att låta denna lag uttömmande reglera spörsmålen för städernas och fastighetsregistersamhällenas vidkommande. Stadgandena om skifte inom städer och dylika samhällen äro ju tillfinnandes i fastighetsbildningslagen, ändå att överensstämmelsen med jorddelningslagens bestämmelser härutinnan är stor bl. a. i avseende å villkoren för skiftes tillåtlighet. Men detta argument synes icke vara av större praktisk betydelse, då fastighetsbildningslagen i icke ringa mån meddelar sina bestämmelser genom hänvisning till jorddelningslagens innehåll och de nya reglerna om avstyckning och sammanläggning väl till undvikande av alltför stor vidlyftighet skulle få införas huvudsakligen genom dylika hänvisningar. Viktigare är att man genom nu förevarande metod ej skulle behöva för ändamålet verkställa geografisk uppdelning av städer och samhällen i olika områden utan kunde låta ärendenas egen växlande natur bli avgörande för frågorna, vilka krav som skola uppställas å fastighetsbildningen och i vilka former handläggningen skall ske, samt såmedelst säkrare med de nya reglerna automatiskt träffa alla de fall, då dessa regler skulle ha en funktion att fylla.

Metoden kunde måhända också förordas, därest nu vore fråga om en mera genomgripande revision av fastighetsbildningslagen. Men för en lagstiftning, icke avsedd för städer och fastighetsregistersamhällen i allmänhet utan företagen blott i syfte att provisoriskt hindra att vissa områden inbegripas under fastighetsbildningslagen av skäl, som väsentligen är främmande för denna lags grunder, synes lämpligare att välja den andra ovanberörda metoden. Lagändringen kan härigenom i överensstämmelse med sitt ändamål begränsas till sin räckvidd och utan att förfela sitt syfte lämna en

mängd städer och fastighetsregistersamhällen helt oberörda. Vål skulle man, även om ändringar infördes i fastighetsbildningslagens olika kapitel, kunna i administrativ ordning bestämma vissa områden, beträffande vilka de nya reglerna skulle vara tillämpliga, men därmed förfölle det egentliga skälet att välja sistnämnda metod för reformen, under det att behovet av tämligen omfattande ändringar i lagtexterna kvarstode.

Med den andra metoden däremot kan reformen genomföras utan att gällande regler om avstyckning och sammanläggning behöva omarbetas. Det synes tillräckligt att tillskapa en lag av huvudsakligt innehåll att Konungen äger beträffande område inom stad eller fastighetsregistersamhälle förordna att de för landet (jordregistersamhällen å landet) gällande bestämmelserna om avstyckning och sammanläggning skola — med ett fåtal angivna undantag — tillämpas i stället för fastighetsbildningslagens regler. Denna nya lagstiftning skulle väl kunna få bilda ett kapitel i fastighetsbildningslagen, men med hänsyn bl. a. till lagstiftningens provisoriska natur synes vara att föredraga att bestämmelserna meddelas som en särskild lag.

Beträffande den närmare utformningen av lagen ha fastighetsbildningssakkunniga ansett, att den icke borde vara tillämplig annat än på icke stadsplanlagda områden. Skulle stadsplanen utsträckas till att omfatta större eller mindre del av ett område, beträffande vilket förordnande av nu nämnt slag meddelats, borde förordnandet direkt på grund av lagen förfalla vad anginge den sålunda planlagda marken. För övrigt borde förordnandet även kunna återkallas av Konungen genom särskilt beslut, när förhållandena det påkallade.

Såsom nyss antytts skulle inom område, för vilket meddelats förordnande enligt den föreslagna lagen, jorddelningslagens regler icke tillämpas utan undantag. Dessa undantag skulle dock endast i mycket ringa mån beröra de materiella rättsreglerna. I sådant avseende ha de sakkunniga funnit tillräckligt, att det i enlighet med 5 kap. 17 § fastighetsbildningslagen medges att avstyckning sker från mark som ej ingår i fastighetsindelning.

Med avseende å de regler som röra förrättningen och fastställelseförfarandet ha fastighetsbildningssakkunniga emellertid ansett undantag böra göras från jorddelningslagens bestämmelser i skilda hänseenden; i stället skulle då trots meddelat förordnande fastighetsbildningslagens regler alltså gälla. Enligt förslaget skulle sålunda fastställelseprövningen i regel ankomma på de i fastighetsbildningslagen angivna myndigheterna, således i städer som ej lyda under landsrätt på magistraten och eljest på länsstyrelsen. De sakkunniga ha som skäl härför anfört, att det åtminstone vad anginge städer med magistrat skulle innebära ett av grunderna för reformen icke betingat avsteg från hittills gällande principer, om man från magistraten till länsstyrelsen överflyttade uppgifterna att fungera som fastställelsemyndighet vid avstyckning.

De sakkunniga ha ansett, att sättet för anhängiggörande av avstyckningsärende borde vara detsamma inom hela stadens respektive samhällets område. Särskild bestämmelse skulle således erfordras om att i detta avseende fastighetsbildningslagen skall gälla. Ansökan skulle således ingivas till byggnadsnämnden, som hade att överlämna ansöknings- till förrättnings-

man. Det bleve då till byggnadsnämnden som förrättningsmannen skulle göra anmälan, därest han funne sig jävig.

Ej heller beträffande behörighet att verkställa avstyckning ha fastighetsbildningssakkunniga ansett tillräckliga skäl föreligga att avvika från fastighetsbildningslagens regler. Man syntes kunna förutsätta, anförda de sakkunniga, att vederbörande myndigheter tillsåge, att bland de personer som antoges till mätningsmän eller andra avstyckningsförrättare i städer och samhällen med områden av nu ifrågavarande slag funnes jämväl sådana, åt vilka avstyckningsförrättningar inom dessa områden kunde anförtros, och att effektiv jordpolitisk kontroll åstadkommes särskilt genom överlantmätarens granskning.

De sakkunniga ha ansett, att konceptakterna borde förvaras hos byggnadsnämnden även vid avstyckningar inom det område förordnande om landsreglernas tillämplighet avsåge. Fastighetsbildningslagens stadgande härom liksom även denna lags föreskrifter rörande skyldighet att underätta denna nämnd och registerföraren om fastställelse å avstyckning och om sammanläggning ha ansetts böra bibehållas. Härav betingade undantag ha intagits i den föreslagna lagen.

I de sakkunnigas utredning har berörts frågan, huru skall förfaras då ifrågasatt fastighetsbildning skulle angå mark å ömse sidor om gränsen för det i Konungens förordnande angivna området. Det vore enligt de sakkunniga fullt klart, att avstyckning icke skulle betraktas såsom fallande inom området, med mindre någon del av den mark som avstyckades tillhörde detta, men däremot alltid i motsatt fall. Särskild bestämmelse härom har icke ansetts behöflig. Däremot erfordrades enligt de sakkunnigas mening en tolkningsbestämmelse för de fall, då fastighetsbildningen innefattade sammanläggning av fastigheter eller fastighetsdelar, av vilka vissa men icke alla vore belägna inom det område förordnandet gällde. Det syntes icke föreligga skäl att förbjuda sammanläggning endast därför att den skulle ske över dylik gräns. Fastighetsbildningsärendet borde i detta fall i sin helhet bedömas och behandlas efter de regler som gällde för nyssnämnda område; med fastighetsbildningsärendet förstode de sakkunniga här även de avstyckningar som eventuellt skulle ske för sammanläggningen. I detta speciella fall skulle således de nya reglerna kunna komma att få tillämplighet även inom stadsplanlagt område.

Särskilda bestämmelser ha ansetts böra upptagas i lagen för reglering av frågan hur ett förordnande av förevarande slag eller återgång av sådant förordnande skall inverka på redan anhängiggjorda ärenden, alltså ett slags övergångsbestämmelser till förordnandena. De sakkunniga anförda, att denna reglering kunde i varje särskilt fall, som vore föremål för Konungens prövning, ske vid förordnandets meddelande eller återkallande och sålunda utgöra en del av beslutet; lämpligare syntes dock vara att bestämmelserna meddelades en gång för alla i själva lagen. Endast på detta sätt bleve även det fall reglerat, då förordnandet automatiskt helt eller delvis förfölle genom utsträckning av stadsplan. Tidpunkten för ansökningen om av-

styckning syntes icke böra vara avgörande, då en sådan regel lätteligen skulle betaga reformen för mycket av dess effektivitet. Att anknyta till tidpunkten då tillstånd till avstyckning gäves syntes ej heller lämpligt, enär 5 kap. fastighetsbildningslagen ej omnämnde något under förrättning meddelat tillståndsbeslut och bestämmelsen sålunda skulle innebära detsamma som att ändringen beträffande de rättsregler, som skulle följas vid avstyckningen, finge verkan jämväl för alla avslutade ehuru ej ännu fastställda förrättningar. Beträffande avstyckning syntes därför frågan böra bero på om förrättning börjats eller ej. Vidkommande sammanläggning åter syntes tidpunkten för ansökningen kunna få bli avgörande, dock att där avstyckning och sammanläggning behövde kombineras, jämväl sammanläggningsärendet borde behandlas och bedömas efter det komplex av regler som vore tillämpligt å avstyckningsärendet.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts ha de sakkunniga upprättat förslag till *lag med vissa bestämmelser om fastighetsbildning inom särskilda områden av städer och samhällen*. Förslaget torde få fogas såsom *Bilaga A* till detta protokoll.

I första stycket av detta förslag stadgas, att beträffande avstyckning av jord och sammanläggning av fastigheter inom icke stadsplanlagt område i stad eller samhälle, där enligt lagen om fastighetsbildning i stad bestämmelser i samma lag skola gälla, Konungen äger förordna, att i stället de för landet meddelade stadgandena skola med vissa i det följande angivna undantag äga tillämpning, intill dess förordnandet återkallas eller stadsplan fastställts.

De åsyftade undantagen angivas i andra stycket. Där föreskrives sålunda, att förordnande enligt första stycket icke medför ändring i vad i fastighetsbildningslagen finnes stadgat därom, att avstyckning må ske jämväl från mark, som ej ingår i fastighetsindelning, samt angående ansökan om avstyckning, behörighet och förordnande att verkställa avstyckningsförrättning, förfarandet då förrättningsman finner sig jävig, underrättelse till registerförare och byggnadsnämnd samt förvaring av konceptakt. I annan under landsrätt icke lydande stad än Stockholm skola, oavsett förordnande som i första stycket sägs, de uppgifter beträffande avstyckning och avstyckningsplan, vilka enligt de för landet gällande bestämmelserna ankomma å Konungens befallningshavande, fullgöras av magistraten, över vars beslut må anföras besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltningsmyndigheters och ämbetsverks beslut.

Enligt stadgande i tredje stycket skola, då ifrågasatt sammanläggning avser mark såväl inom som utom det område, som inbegripits under förordnandet, frågorna om sammanläggningen och om avstyckning som påkallas för densamma handläggas och bedömas, som om förordnandet gällt all den i sammanläggningen ingående marken.

I fjärde stycket regleras frågan, hur ett förordnande av förevarande slag eller återgång av sådant förordnande skall inverka på redan anhängiggjorda ärenden. Har förordnande enligt lagen meddelats eller har sådant för-

ordnande sedermera upphört att gälla, skall detta förhållande icke inverka å avstyckningsärende, däri förrättning dessförinnan börjats, eller å ärende rörande sammanläggning, som tidigare sökts eller varav avstyckningsärende som nyss nämnts är beroende.

Slutligen är i förslaget sista stycke föreskrivet, att anteckning om förordnande enligt lagen samt återkallelse av sådant förordnande skall verkställas i fastighetsregistret.

Fastighetsbildningssakkunniga ha framhållit, att om på nu angivet sätt garanti vunnas för att den vanliga officiella fastighetsbildningen ej ägde rum utan jordpolitisk kontroll, där sådan erfordrades, motsvarande emellertid icke gällde den särskilda fastighetsbildning, som av magistraten resp. de i 7 kap. 15 § fastighetsbildningslagen omförmälda myndigheterna skall företagas enligt 9 § i samma kapitel, alltså stadsägoområdets indelning i stadsägor i samband med det första uppläggandet av fastighetsregister för området. De sakkunniga ha därför funnit vissa ändringar behöfliga i nämnda lagrum ävensom i kapitlets 10 § rörande fastighetsregistrets uppläggande och förande. Av de sakkunniga har med hänsyn härtill även upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 7 kap. 9 och 10 §§ lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad*. Innebörden av de här föreslagna ändringarna är följande.

I 7 kap. 9 § fastighetsbildningslagen angives efter vilka normer stadsägoområdet skall indelas i särskilda stadsägor vid fastighetsregistrets uppläggande. Som regel gäller, att vid fastighetsindelningens bestämmande såsom särskild stadsäga skall anses område, som vid mättningsförrättning utlagts såsom särskild fastighet eller som eljest i ägarens hand må anses såsom särskild fastighet. Men från denna regel göras åtskilliga viktiga undantag. Om område till olika fysiska delar tillhör skilda ägare eller om viss ägovidd av området är särskilt inleknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet, skall varje sådan del anses såsom en stadsäga (9 § andra stycket). Även om det förut finns en registrerad fastighetsindelning, såsom t. ex. då för område som redovisats i jordregistret i stället upplägges fastighetsregister enligt fastighetsbildningslagen, tillmätas sålunda, såsom de sakkunniga påpekat, rent privata delningar av jordregisterfastigheterna i nu förevarande hänseende i motsats mot vanliga regler verkan såsom laga delningar. Genom lagändring 1930 har man dock fränkämt sänjedelningar som skett efter 1927 dylik betydelse och föreskrivit, att fastigheten utan avseende å sänjedelningen skall upptagas såsom en enda stadsäga (9 § andra stycket). Enligt sjätte stycket i det nu omnämnda lagrummet intaga vidare vissa rättssubjekt — kronan, staden, allmän inrättning och stiftelse — den särställningen, att på framställning av jordägare som hör till denna kategori hans fastighet vanligen må upptagas som flera fastigheter, ändå att så ej skulle vara lovligt enligt övriga regler.

Enligt fastighetsbildningssakkunnigas mening bör en på privat väg företagen jorddelning icke få inom område, för vilket meddelats förordnande

enligt den föreslagna lagen, tillmätas den betydelse som den för närvarande tillagts i fastighetsbildningslagen. I de sakkunnigas förslag till ändring i 7 kap. 9 § har därför till detta lagrum fogats ett nytt stycke, däri till en början utsåges att, där Konungen förordnat att beträffande avstyckning och sammanläggning de för landet meddelade bestämmelserna skola äga tillämpning, skall inom det område förordnandet gäller fastighetsindelning som avses i paragrafen verkställas i enlighet med den bestående fastighetsindelningen. Från denna regel göres dock i förslaget undantag såtillvida att, där fastighet på grund av sänjedelning som kommit till stånd före år 1928 eller fång som skett före nu nämnda år tillhör flera, vilka var för sig äga viss å marken bestämd ägovidd, varje sådan fastighetsdel skall upptagas såsom en stadsäga. Vad sålunda stadgats skall i fall, då fastighet är belägen delvis inom och delvis utom det område förordnandet gäller, tillämpas beträffande fastigheten i dess helhet.

I sin motivering av förslaget i denna del ha de sakkunniga till en början anmärkt, att den stora betydelse för den officiella fastighetsindelningen som arealöverlåtelse fått genom 7 kap. 9 § i jämförelse med vad som gällde enligt reglerna för landsbygden syntes bero på frånvaron av jordpolitisk kontroll vid avstyckning enligt fastighetsbildningslagen. De sakkunniga anföra vidare.

Emellertid kommer frågan tydligen i annat läge, om de sakkunnigas ovan avgivna förslag förverkligas. För att den nya lagstiftningen icke skall till stor del förfela sitt syfte och kanske just de avstyckningar, som vägrats av jordpolitiska skäl, medan vederbörande område lydte under landsrätt, och enligt förslaget fortfarande skulle vara otillåtliga, ehuru området inkorporerats eller eljest förvandlats till stadsägor, dock i realiteten utan vidare skola äga rum genom arealöverlåtelse godkännande såsom fastighetsbildande vid indelning enligt 7 kap. 9 §, måste man antingen införa jordpolitisk kontroll vid själva denna indelning eller ock meddela föreskrift av innebörd att den bestående fastighetsindelningen skall följas utan avseende å arealöverlåtelse, som ej legaliserats. Sistnämnda metod att få till stånd den erforderliga kontrollen är enklast och bäst förenlig med de sakkunnigas förslag i övrigt och med förfaringssättet vid 1930 års förberörda lagändring beträffande sänjedelningar samt synes vara att rekommendera.

Med den bestående fastighetsindelningen får tydligen i fall, då inkorporeringen eller samhällsbyggnaden medför tillämpning av lagen om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m., förstås fastighetsindelningen sådan den gestaltar sig efter den ändring däri, vartill denna lag föranleder.

Om gränsen för det område, Konungens förordnande avser, i visst fall ej kan följa fastighetsgränser utan en fastighet kommer att ligga delvis inom och delvis utom området, skulle kunna uppstå kollision mellan de olika reglerna för vad som skall registreras såsom särskilda fastigheter. För detta fall synas de för ifrågavarande område gällande reglerna böra följas beträffande hela fastigheten.

Som man icke torde böra för städer och fastighetsregistersambällen införa den på landet fortfarande i vissa fall bestående möjligheten att få verkställda arealöverlåtelse legaliserade genom avsöndring eller ägostyckning och då ej heller ett Konungens förordnande om tillämplighet av de för landsbygden gällande avstyckningsreglerna bör innebära strängare jord-

politiska villkor för jorddelning än om området förblivit under landsrätt, synes erforderligt att låta de äldre arealöverlåtelse, beträffande vilka avsöndrings- eller ägostyckningsinstitutet kunnat begagnas, intaga en särställning vid fastighetsindelning enligt 7 kap. 9 § fastighetsbildningslagen. Ehuru jämväl för avsöndring och ägostyckning under vissa omständigheter inträda särskilda jordpolitiska villkor, synes det icke behöva möta för stora betänkligheter att i nu förevarande hänseende likställa alla arealöverlåtelse, som skett före 1928, och alltså vid nyssnämnda fastighetsindelning utan vidare godtaga dem. Härigenom skulle bestämmelserna komma att korrespondera mot vad som gäller om sänjedelning, för vars vidkommande ju är av avgörande betydelse huruvida den privata jorddelningen skett före eller efter 1928 års ingång. Skulle man endast se till vad verkan privat delning medfört enligt landsreglerna, borde ju reformen inbegripa även sänjedelningar, så att dessa, oavsett när de tillkommit, skulle lämnas utan avseende vid fastighetsindelningen för registreringsändamål. Något sådant vilja de sakkunniga icke förorda, så mycket mindre som de sakkunniga mena, att man jämväl för landsbygdens del måste vid en blivande allmän revision av registreringsväsendet tillmäta äldre privata men civilrättsligt giltiga avtal om äganderätt till jord större betydelse än enligt gällande bestämmelser om vad som skall registreras såsom fastigheter.

På sätt ovan berörts är det icke blott sänjedelningar och arealöverlåtelse (under vilket uttryck de sakkunniga här inbegripa även andra fång av fysisk del av fastighet) som enligt 7 kap. 9 § fastighetsbildningslagen kunna leda till att fastighet i en bestående officiell fastighetsindelning vid förfarande enligt samma lagrum utlägges såsom flera fastigheter. Även vissa särskilda rättigheter till blott fysisk del av fastighet skola föranleda dylik åtgärd. Men om man nu icke ens låter särskild äganderätt till fastighetsdel medföra att fastigheten upptages såsom olika fastigheter, synas än mindre sekundära rättigheter till fastighetsdel kunna få åstadkomma dylikt resultat. Även härutinnan torde alltså undantag böra stadgas beträffande sådana områden, där avstyckningsvillkoren enligt Konungens förordnande skola vara de för landsbygden gällande.

Vidare märkes att enligt nyssnämnda lagrum vissa rättssubjekt intaga den särställning att på framställning av jordägare, som hör till denna kategori, hans fastighet vanligen må upptagas som flera fastigheter, ändå att så ej skulle vara lovligt enligt övriga regler. Undantagsställningen tillkommer visserligen endast »kronan, staden, allmän inrättning eller stiftelse», men som denna begränsning icke innefattar garanti för de jordpolitiska intressenas tillbörliga beaktande och ifrågavarande rättssubjekt ej heller enligt jorddelningslagen äga större frihet än andra jordägare att bestämma om delning av sina fastigheter, bör enligt de sakkunnigas mening även nu förevarande bestämmelse sättas ur tillämpning, såvitt angår de områden, som förslaget avser.

I 7 kap. 10 § fastighetsbildningslagen meddelas vissa bestämmelser om fastighetsregistrets första uppläggande och fortsatta förande. Lagrummet anger ej blott vad som skall såsom enheter redovisas å särskilda upplägg i registret utan reglerar även den i förevarande avseende viktigare frågan vad som i registret skall upptagas såsom särskild fastighet. Beträffande mark av stadsägonatur är principen i detta hänseende helt naturligt, att registret skall uppläggas i enlighet med den fastighetsindelning som just för ändamålet skall företagas enligt 9 § och att sedermera för ändringar i denna indelning förutsättes »laga» fastighetsbildning,

d. v. s. sådana officiella åtgärder som tillerkänts fastighetsbildande verkan. Enligt paragrafens sista stycke skall dock, såvida område som där avses tillhör flera som var för sig äga viss å marken bestämd lott, varje sådan lott anses såsom en enhet. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där viss ägovidd av området är särskilt in-tecknad eller eljest särskilt häftar för fordran eller annan rättighet.

Såsom de sakkunniga anfört skulle de jordpolitiska intressen man vill skydda genom nu förevarande lagförslag icke beröras av registreringsbestämmelserna, blott regeln att privata nybildningar ej må legaliseras direkt genom registrering i allo upprätthölles. Bestämmelserna i 10 § måste emellertid, framhålla de sakkunniga, anses innehålla undantag från denna regel. Paragrafens sista stycke kunde svårligen förstås annorlunda än att vid registrering av vissa laga fastighetsbildningar, fastighet skall upptagas i registret såsom olika fastigheter, i den mån den i avseende å rättsförhållandena uppdelats på privat väg. Denna bestämmelse utgjorde enligt de sakkunnigas uppfattning ett onödigt avsteg från principen och stode, vad anginge sämjedelning som skett efter 1927, tydligen illa i överensstämmelse med 1930 års förut omnämnda lagändring i 9 §. Som bestämmelsen även kunde lända till skada för det jordpolitiska intresset, ha de sakkunniga föreslagit, att sista stycket i 10 § upphävdes. De sakkunniga ha icke ansett lämpligt att i detta fall begränsa reformen till de områden, där jordpolitiskt skydd vore särskilt behöfligt.

Fastighetsbildningssakkunniga ha slutligen ansett böra framhållas, att de avgivna förslagen förutsatte att Kungl. Maj:t redan i sammanhang med beslut, som medförde att fastighetsregister enligt de för stad gällande bestämmelserna skulle uppläggas, komme att taga under omprövning, huruvida förordnande jämlikt den föreslagna särskilda lagen behöfde meddelas, så att de båda ärendena kunde sammankopplas och icke onödigtvis fastighetsbildning, som stode i strid mot de nu ifrågavarande intressena, komme till stånd, innan hinder däremot hunnit tillskapas. Beträffande redan verkställda inkorporeringar och stads- och samhällsbildningar syntes kunna antagas, att en gemensam undersökning — utöver den som redovisats i de sakkunnigas utredning — komme att äga rum till utrönande av var behov av förordnande jämlikt den särskilda lagen erfordrades.

Yttrandena.

Över fastighetsbildningssakkunnigas förslag ha efter remiss yttranden avgivits av rikets hovrätter, kammarkollegiet, byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, egnahemsstyrelsen, länsstyrelserna i Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län, svenska stadsförbundet, föreningarna Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsdomare samt svenska kommunal-tekniska föreningen.

Länsstyrelserna ha envar bifogat utlåtande av överlantmätaren i länet, varjämte av länsstyrelserna i Örebro, Kopparbergs och Västerbottens län överlämnats yttrande av länsarkitekten i länet.

Beträffande behovet av den ifrågasatta lagstiftningen ha nära nog samtliga remissinstanser, vilka uttalat sig härom, vitsordat att lagstiftningsåtgärder vore påkallade i den av de sakkunniga angivna riktningen. Endast kommunal-tekniska föreningen har icke funnit något sådant behov föreligga.

Egnahemsstyrelsen, som inhämtat yttrande i ämnet av egnahemsnämnderna, har uppgivit, att nämnderna i stort sett icke kunnat förmärka att trots frånvaron av jordpolitisk kontroll i avseende å avstyckningar inom här ifrågavarande delar av städer och samhällen ur jordpolitisk synpunkt olämplig fastighetsbildning förekommit. Det oaktat och då otvivelaktigt en allvarlig fara för uppkomsten av sådan olämplig fastighetsbildning föreläge och undan för undan stegrades, framför allt genom städernas alltmera omfattande inkorporeringar av områden med landsbygdsstruktur, funne egnahemsstyrelsen förtänksamheten böra bjuda, att en lagstiftning av i princip sådant innehåll som de sakkunniga föreslagit genomfördes. *Överlantmätaren i Örebro län* har uttalat, att det syntes av fastighetsbildningssakkunnigas utredning klart framgå, att en lagändring vore erforderlig; detta kunde för Örebro läns vidkommande vitsordas, då vissa ur jordpolitisk synpunkt uppenbart olämpliga avstyckningar redan förekommit där. *Länsstyrelsen* och *överlantmätaren i Kopparbergs län* ha vitsordat behovet av särskilda bestämmelser till skydd för jordbruken inom städer och samhällen, varvid länsstyrelsen tillagt, att behovet av dylika bestämmelser syntes ytterligare accentueras genom de sammanslagningar av städer och kringliggande landskommuner som kunde förväntas komma att äga rum genom den nu pågående revisionen av kommunindelningen i riket. Såsom exempel inom länet kunde länsstyrelsen nämna, att Sätters landskommun ifrågasatts komma att sammanläggas med Sätters stad, varvid omfattande rent agrara områden komme att ingå i staden. Även *länsstyrelsen* och *överlantmätaren i Västernorrlands län* ha funnit lagändringarna i hög grad påkallade. *Överlantmätaren i Västerbottens län* har uttalat, att behovet av regler till förhindrande av olämplig avstyckning allmänt gjort sig gällande, sedan utvecklingen lett därhän att stora områden av ren landsbygdsstruktur ingått i nybildning av samhällen och vid inkorporering. Ur jordpolitisk synpunkt framstode det som oegentligt att de jordpolitiska reglerna skulle sättas ur kraft enbart därför att områdena kommit under annan administration. *Svenska stadsförbundet* har funnit, att den utveckling som ägt rum krävde ett ingripande från lagstiftningens sida för att förebygga olämplig fastighetsbildning inom här ifrågavarande områden.

I några yttranden har berörts frågan, huruvida icke en lagstiftning i ämnet borde anstå till den tillämnade revisionen av fastighetsbildningslagen. *Lantmäteristyrelsen* har velat framhålla, att förevarande lagstiftnings-

fråga icke vore ny. Styrelsen hade tidigare uppmärksammat och följt de företeelser som givit anledning till lagförslaget. Då emellertid någon tendens att utnyttja fastighetsbildningslagens brist på jordbrukspolitiska bedömningsgrunder i obehörigt syfte dittills icke visats föreligga, hade styrelsen för sin del ansett att åtgärder för reglering av detta problem kunnat anstå för att ordnas i samband med den allmänna överarbetning av fastighetsbildningslagen som likväl vore förestående. Såvitt framginge av styrelsens erfarenhet kunde de fall från Sollefteå som legat till grund för väckta motioner och för riksdagens framställning om utredning i ämnet betraktas såsom isolerade företeelser. Att viss risk kunde föreligga för uppträdande även inom andra samhällen av liknande företeelser vore emellertid oemotsägligt. Styrelsen hade sålunda icke något att erinra mot att bestämmelser av föreslagen natur bleve gällande. *Häradshövdingföreningen* har ansett det principiellt riktigt, att de restriktiva villkor för fastighetsbildning som jorddelningslagen uppställde gjordes gällande även för de jordbruksområden som kommit att lyda under den för städerna gällande lagstiftningen om fastighetsbildning. Visserligen låge det närmast till hands att uppskjuta genomförandet av därför erforderliga bestämmelser till behandling i samband med revisionen av gällande lagstiftning om fastighetsbildning. Med hänsyn till vad de sakkunniga anfört om den fara för en från jordpolitisk synpunkt olämplig delning som ett dylikt uppskov skulle innebära, ansåge föreningen dock skäl saknas att motsätta sig en provisorisk lagstiftning i ämnet.

Såsom förut omnämnts har *kommunal-tekniska föreningen* ställt sig avisande till den föreslagna lagstiftningen. Föreningen hade icke kunnat finna, att här föreläge någon fara för olämplig fastighetsbildning. Däremot vore det, såsom fastighetsbildningssakkunniga påpekat redan i sitt 1944 avgivna betänkande med förslag till ändringar i jorddelningslagen m. m., riktigt att 5 kap. fastighetsbildningslagen behöfve revideras. Denna revision syntes också föreningen snarast böra vidtagas, varvid erforderliga bestämmelser rörande avstyckning för jordbruksändamål kunde införas. Flera av de restriktioner, som nu av de fastighetsbildningssakkunniga föreslagits, erfordrades emellertid även vid annan fastighetsbildning, t. ex. vid avstyckning för bostads- och vägändamål, ehuru de då måhända behöfve utformas något annorlunda i detaljerna. Samtliga restriktioner och ändringar syntes därför böra utformas och utarbetas samtidigt. Upprepade lagändringar vore olämpliga. Föreningen kunde alltså icke tillstyrka, att ifrågasvarande förslag upphöjdes till lag.

Beträffande sättet för reformens genomförande har den av de sakkunniga föreslagna metoden i allmänhet vunnit gillande i de avgivna yttrandena. De sakkunnigas lösning har sålunda biträtts eller lämnats utan erinran i de utlåtanden som avgivits av *Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, kammarkollegiet, byggnadsstyrelsen, egnahemsstyrelsen, länsstyrelserna i Kopparbergs och Västerbottens län, överlantmätarna i Kopparbergs och Västernorrlands län* samt

föreningarna Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsdomare. Svea hovrätt har ansett, att den av de sakkunniga förordade metoden kunde godtagas såsom ett provisorium. Det hade emellertid enligt hovrättens mening i och för sig varit att förorda, att erforderliga jordpolitiska regler infördes i fastighetsbildningslagen och att sammanläggningsinstitutet utbyggdes. Man skulle därigenom automatiskt träffa de fall, där de nya reglerna hade att fylla sitt syfte, och icke nödgas genomföra geografiska uppdelningar som tid efter annan skulle behöva ändras. En liknande uppfattning har kommit till uttryck i det utlåtande som avgivits av *kommunal-tekniska föreningen*.

I några yttranden har i detta sammanhang betonats önskvärdheten av att man i fortsättningen snävare begränsade de landsområden som införlivades med städer och samhällen. *Lantmäteristyrelsen* — som icke haft något att erinra mot den föreslagna lösningen av förevarande problem — har dock framhållit, att man om möjligt borde undvika att bilda städer och samhällen med överskott av jordbruksjord. Tydligt vore, att om städer och samhällen icke tillfördes mera jord än som erfordrades för att tillgodose den urbana bebyggelsens intressen och lämplig reserv därutöver, så skulle föreliggande problem överhuvud icke uppstå, och det skulle sålunda ej heller vara erforderligt att anordna den dualism som förslaget innebure. Under nu rådande förhållanden syntes det ock vara lättare än förr att undvika överstora samhällsbildningar. Bebyggelsen vore numera även på landsbygden reglerad under sådana former, att inkorporering endast i syfte att förebygga s. k. kåkstadsbildning knappast kunde anses erforderlig. Beslutet i kommunindelningsfrågan av 1946 års riksdag innebure dessutom ett så betydelsefullt avsteg från dittills rådande hänsyn till traditionella indelningsförhållanden, att även bedömningen av blivande inkorporeringsärenden borde påverkas av den nya uppfattning åt vilken givits uttryck genom riksdagens beslut. Även *svenska stadsförbundet* har uttalat betänkligheter mot tendensen att med städer och andra stadssamhällen införliva stora områden av landsbygds natur. *Kommunal-tekniska föreningen* har funnit det beklagligt, att någon utredning icke förebragts rörande den lösning av föreliggande spörsmål som kunde erbjuda sig genom en begränsning av de områden som bleve inbegripna i städer och samhällen.

Några remissinstanser ha ansett det av de sakkunniga förordade systemet mindre lämpligt och i stället ifrågasatt, om det icke vore riktigare att anknyta till reglerna om fastighetsregistrering och i erforderlig utsträckning begränsa området för tillämpningen av bestämmelserna om fastighetsregister för stad; jorddelningslagen skulle då automatiskt bli tillämplig inom områden för vilka sådant register icke skulle uppläggas.

Överlantmätaren i Örebro län har härom anfört följande.

Den i och för sig enklaste och närmast till hands liggande utvägen, nämligen att låta registreringen av fastigheter ske enligt förordningen om jordregister, har av de sakkunniga avvisats bl. a. på grund av att det skulle vara »oegentligt att sålunda rätta bestämmelserna om registreringen efter

omständigheter, som icke inverka på lämpligheten av den ena eller andra formen för densamma». Det torde emellertid förhålla sig så, att det är i huvudsak samma omständigheter, som äro bestämmande för lämpligheten av det ena eller andra registreringssystemet och för behovet av jordpolitiska restriktioner beträffande fastighetsbildning. Det torde nämligen vara den stadsmässiga bebyggelsen och de därtill hörande särskilda förhållandena med avseende å fastighetsindelning, planering och fastighetsbildning, som utgjort motiv för det omständligare och mera detaljerade registreringssystemet enligt 7 kap. fastighetsbildningslagen, och det är samma förhållanden — och inga andra — som motivera slopande av de jordpolitiska restriktionerna beträffande avstyckning. Med hänsyn härtill synes det ingalunda vara oegentligt att söka lösningen av den nu förevarande frågan genom begränsning av de områden, för vilka fastighetsregistreringen skall ske enligt 7 kap. fastighetsbildningslagen, till sådana delar av städer och samhällen, inom vilka stadsmässig bebyggelse finnes eller är att förvänta. Om liksom för närvarande jorddelningslagen erhåller tillämpning å områden för vilka jordregister föres, erhålles härigenom en lämplig reglering av fastighetsbildningen även ur jordbruks- och skogsbrukssynpunkt, och samtidigt skulle fastighetsregistreringen smidigt kunna på lämpligt sätt anpassas efter varierande förhållanden. Det nuvarande systemet, enligt vilket 7 kap. fastighetsbildningslagen gäller för stads hela område och förordnande om förande av fastighetsregister förutsättes kunna meddelas endast för köping eller samhälle i dess helhet, är nämligen i och för sig icke tillfredsställande. — — —

Visserligen skulle den ovan berörda anordningen icke innebära någon lösning av den förevarande frågan om införande av jordpolitiska restriktioner beträffande städer och samhällen, där fastighetsregister enligt de för stad gällande reglerna redan upplagts. Men då de flesta större stads- och köpingsbildningar samt inkorporeringar, varom det här är fråga, skett under de senaste åren, torde fastighetsregister enligt stadsreglerna ännu icke ha hunnit uppläggas för större delen av de områden frågan gäller.

Länsstyrelsen i Örebro län och länsarkitekten i samma län ha instämt i överlantmätarens yttrande. Även *överlantmätaren i Västerbottens län* har ansett den lösning som angivits av överlantmätaren i Örebro län vara att föredraga. *Styrelsen för svenska stadsförbundet* har ansett, att en viss tveksamhet kunde göra sig gällande beträffande lämpligheten av den utav fastighetsbildningssakkunniga valda metoden. Det kunde enligt styrelsens mening ifrågasättas, om icke en enklare och mera rationell lösning av spörsmålet skulle kunna vinnas genom att vid förordnande enligt de sakkunnigas förslag låta registreringen av fastigheterna inom de områden varom här vore fråga ske enligt förordningen om jordregister, varigenom jorddelningslagen — med de undantag varom särskilt förordnades — bleve automatiskt tillämplig å dessa områden. Styrelsen ville dock icke motsätta sig, att förslaget lades till grund för en provisorisk lagstiftning i ämnet.

Beträffande den ifrågasatta metoden att genom olika registreringsätt för olika delar av städer och samhällen eller för områden som tillföras stad eller samhälle skilja de ur jordpolitisk synpunkt aktuella områdena från övriga delar av staden eller samhället har *lantmäteristyrelsen* i sitt yttrande uppgivit, att styrelsen ansett sig böra pröva även denna utväg men

att styrelsen funnit, att även en sådan anordning skulle karakteriseras av samma gränsdragningsproblem som den av de sakkunniga föreslagna. Anordningen skulle dessutom, exempelvis i mån av stadsplanens utvidgning, innebära en betydande omgång i form av överföringar från den ena registertypen till den andra. *Häradshövdingföreningen* har gentemot den nu omnämnda metoden anfört, att det överhuvud taget icke kunde anses önskvärt att begränsa användningen av det mera avancerade, på kataster grundade system som låge till grund för stadsfastigheternas registrering.

Vad härefter angår utformningen av förslaget till lag med vissa bestämmelser om fastighetsbildning inom särskilda områden av städer och samhällen har i vissa yttranden berörts frågan om avgränsningen av ifrågavarande områden. *Lantmäteristyrelsen* har ansett sig böra framhålla vikten av att de urbana intressena från början tilldelades det utrymme, som med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall finge anses erforderligt för bedömbar framtid. Enär behovet av sådant utrymme starkt påverkades av lokala förutsättningar och syftemål, syntes det också angeläget, att de kommunala instanserna tilldelades behörigt inflytande å gränsdragningen i fråga. Även *svenska stadsförbundet* har ansett det vara av väsentlig betydelse, att bestämmelserna icke tillämpades på sådant sätt, att samhällenas egen markpolitik försvårades. Förordnande om jorddelningslagens tillämpning borde icke omfatta andra områden än sådana, som kunde förväntas under beräknelig framtid bibehålla karaktären av jordbruksmark eller enligt för samhällets utveckling uppgjorda planer vore avsedda för jordbruksändamål. Samhällena borde få möjlighet att göra sitt inflytande gällande vid bestämmandet av gränserna för områdena.

Å andra sidan har *överlantmätaren i Västernorrlands län* framhållit vikten av att det område, inom vilket landsreglerna skulle gälla, finge lämplig utformning. Strävan borde därvid vara, att fastighetsbildningslagen skulle gälla för all den mark som nu och inom närmaste årtionden kunde bedömas komma att tjäna urbant ändamål. Förordnande om landsreglernas tillämpning skulle omfatta all annan mark.

Stadsdomareföreningen har i denna fråga anfört följande.

Såsom lagförslaget utformats är det icke begränsat till stadsområden, tillkomna genom inkorporering, och saknas väl också anledning till att så sker. Däremot torde man avse, att om förordnande utfärdas om jorddelningslagens tillämplighet i hithörande avseenden, förordnandet alltid skall avse ytterområdet intill stadsplanegränsen. Det kan ifrågasättas, om detta alltid är lämpligt. Andra planinstitut — såsom stomplan och framför allt den av stadsplaneutredningen föreslagna generalplanen — kunna giva anledning till att jorddelningslagens tillämpningsområde bestämmas på ett snävare sätt. En jämkning härutinnan skulle måhända i åtskilliga fall kunna förebygga de av de sakkunniga uppmärksammade komplikationer, som eljest uppkomma beträffande fastigheter på gränsen mellan områden, där fastighetsbildningslagen resp. jorddelningslagen äro tillämpliga.

Det torde också i lagen böra uttalas — även om detta får anses ligga i sakens natur — att vederbörande stadssamhälles beslutande och i stads-

planeärenden förberedande organ ävensom fastighetsregistermyndighet skola höras, innan förordnande om jorddelningslagens tillämpning inom utomplansområde utfärdas.

Kommunal-tekniska föreningen har funnit oklart, om staden eller samhället skulle få något avgörande inflytande på gränsernas läge. Om staden eller samhället icke skulle erhålla sådan rätt, kunde detta i hög grad försvåra stadens eller samhällets plan- och fastighetspolitik. Förordnande enligt den föreslagna lagen borde enligt föreningens mening endast få avse område, som i generalplan avsetts för jordbruksändamål eller ansetts ej böra ingå i sådan plan. Skulle de jordpolitiska restriktionerna anses böra gälla även för annan del av staden eller samhället, borde de icke begränsas till visst fixerat område utan gälla för alla fastigheter, för vilka behov därav föreläge. Såsom tidigare omnämnts har föreningen för dylikt fall ansett, att restriktionerna borde ha sin plats i 5 kap. fastighetsbildningslagen.

I detta sammanhang må anmärkas, att *överlantmätaren i Västernorrlands län* ifrågasatt, om icke jorddelningslagen i sin helhet — sålunda även beträffande laga skifte, ägoutbyte, servitutsutbrytning och gränsbestämning — borde gälla inom de landsbygdsområden som åsyftades med lagen. Någon olägenhet härav vore knappast att befara. Det syntes ur systematisk och andra synpunkter mindre tilltalande, att jorddelningslagen och fastighetsbildningslagen tillämpades vid sidan av varandra. I samband med avstyckning företagen gränsbestämning skulle sålunda ske enligt reglerna i 19 och 7 kapitlen i jorddelningslagen, medan gränsbestämning såsom särskild förrättning skulle handläggas enligt 2 kapitlet i fastighetsbildningslagen. *Länsstyrelsen i länet* har helt anslutit sig till vad *överlantmätaren* sålunda anfört.

Överlantmätaren i Kopparbergs län liksom även *länsstyrelsen i länet* har uttalat, att vid utformningen av den nya lagstiftningen den s. k. Dalalagens bestämmelser borde bliva tillämpliga å sådan mark som läge i stor-skifte.

Såsom tidigare anförts skulle i händelse av förordnande enligt den föreslagna lagen de för landet gällande stadgandena äga tillämpning i stället för fastighetsbildningslagens bestämmelser, dock med vissa undantag. I vad dessa undantag avse behörighet för annan än lantmätare att verkställa avstyckningsförrättning och för magistrat att fullgöra den eljest på länsstyrelsen ankommande fastställelseprövningen ha de väckt gensaga i flera remissutlåtanden. Vad först angår behörigheten att verkställa avstyckningsförrättning har *Svea hovrätt* sålunda anfört följande.

De sakkunniga föreslå, att landsreglerna icke skola helt utan undantag gälla för de i förordnandet angivna områdena. Bland annat skola stadsreglerna gälla rörande förrättningsmans behörighet. Såsom de sakkunniga jämväl antytt kunna städernas mätningmän icke förväntas i allmänhet äga tillräcklig erfarenhet i jordbruksekonomiska frågor. Detta synes hovrätten böra leda till att endast lantmätare skall vara behörig att handlägga av-

styckningsärenden inom de områden, där landsreglerna ansetts böra gälla. Till jämförelse må framhållas stadgandet i 6 kapitlet 2 § fastighetsbildningslagen, att laga skifte i städer och fastighetsregistersamhällen i princip skall verkställas av lantmätare. Mången gång beror det av en tillfällighet, om en viss fastighetsbildning genomföres i laga skiftes eller avstyckningens form. Framhållas bör, att förrättningsman vid avstyckning icke har allenast den negativa funktionen att tillse, att de jordpolitiska restriktionerna beaktas. Han skall även positivt verka för att fastighetsindelningen blir lämplig, och han har att undersöka och lämna redogörelse för en hel del förhållanden, såsom boniteten hos skogsmark och betestillgång, på vilka fastställelsemyndigheten har att grunda sitt bedömande.

Liknande synpunkter som de nu anförda ha anlagts även av *egnahemsstyrelsen, överlantmätarna i Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län samt häradshövdingföreningen*. I dessa yttranden har vidare framhållits, att den kontroll som enligt de sakkunnigas förmenande skulle åstadkommas särskilt genom överlantmätarens granskning icke kunde bli effektiv. Överlantmätarens granskning måste grundas på sakkuppgifter, inhämtade å ort och ställe av förrättningsman som hade utbildning och erfarenhet i fråga om fastighetsbildning för jordbruks- och skogsbruksändamål. Det kunde givetvis icke förutsättas, att överlantmätaren regelmässigt skulle utöva kontroll genom egna undersökningar på platsen.

Även med avseende å fastställelsemyndigheten ha de nyss angivna remissinstanserna intagit en från sakkunnigförslaget avvikande ståndpunkt. *Svea hovrätt* har sålunda ansett starka sakliga skäl tala för att beträffande de områden om vilka vore fråga — uppenbarligen till övervägande delen ren landsbygd — jorddelningslagens bestämmelser om fastställelsemyndighet för de fall, som ej omfattades av stadgandet i 21 kapitlet 68 § jorddelningslagen, gjordes tillämpliga. Motsvarande skäl talade för enahanda ordning i fråga om samhällen med jordregister, vilka innefattade jordbruks- eller skogsbygder. Då emellertid nu vore fråga om allenast provisorisk lagstiftning, ville hovrätten icke framställa något yrkande i förevarande hänseende. Det borde enligt hovrättens mening för övrigt kunna förväntas, att fastställelsemyndigheten i tveksamma fall inhämtade yttrande från lantmäteristyrelsen eller från egnahemsnämnd eller jordbrukskommission. *Egnahemsstyrelsen* har uttalat sig på likartat sätt. Även *överlantmätarna i Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län* ha ansett fastställelseprövningen böra ankomma på de reguljära jorddelningsmyndigheterna: överlantmätare, ägodelningsdomare och ägodelningsrätt. Till motivering härav har i det yttrande som avgivits av *överlantmätaren i Örebro län* anförts följande.

Det må framhållas, att det icke torde kunna anses lämpligt att länsstyrelsen, resp. magistraten kommer att fungera såsom fastställelsemyndighet inom områden, varom här är fråga. Såväl vid underställning av utlåtande angående tillstånd till avstyckning enligt 19 kap. 17 § jorddelningslagen som vid fastställelseprövning är det icke sällan nödvändigt att verkställa syn på förrättningsstället för att den prövande myndigheten skall kunna bilda sig ett självständigt omdöme i ärendet. Detta förekommer nära nog

regelmässigt, när ägodelningsrätten är fastställelsemyndighet. Denna har härvid att tillgå den ortskännedom och den erfarenhet i jordbruk och skogsbruk, som ägodelningsnämndemännen besitta och som i praktiken ofta visat sig vara av synnerligen stort värde. För länsstyrelsen resp. magistraten torde det i allmänhet vara förenat med betydande svårigheter att på samma sätt verkställa syn och undersökning på stället och i övrigt fullgöra vad som eljest ankommer på ägodelningsrätten. För enhetlighet i rättstillämpningen och ur rättssäkerhetens synpunkt synes det i varje fall vara önskvärt, att prövningen av frågor rörande tillämpningen av de jordpolitiska fastighetsbildningsrestriktionerna handhaves av samma myndigheter, vare sig frågan gäller område i stad eller på landet.

Häradshövdingföreningen har ansett den i förslaget intagna föreskriften att i annan under landsrätt icke lydande stad än Stockholm magistraten skall vara fastställelsemyndighet böra utgå. Även i denna del syntes jorddelningslagens föreskrifter rörande fastställelseförfarandet kunna följas, därest tillfälle bereddades magistraten att avgiva yttrande i ärendet.

Kommunal-tekniska föreningen har funnit olämpligt, att yttrande av överlantmätaren alltid skulle inhämtas. Införandet av en ny remissinstans komme att verka som ytterligare ett fördröjande moment i fastighetsbildningen. De avstyckningar där de jordpolitiska synpunkterna behövde göra sig gällande vore få och borde enligt föreningens mening icke få medföra, att de övriga avstyckningarna fördröjdes. Remisserna syntes därför i stor utsträckning vara omotiverade. Å andra sidan har *stadsdomareföreningen* ansett det kunna ifrågasättas, om ej en viss översyn från överlantmätarnas sida över fastighetsbildningen inom stadssamhällellenas landsbygdsområden skulle kunna vara av värde, även om anledning icke funnes till förordnande, varom talades i förevarande lagförslag.

Det i sakkunnigförslaget upptagna undantaget från landsreglernas tillämplighet i vad angår förvaring av konceptakt har kritiserats av *överlantmätaren i Västernorrlands län*. Redan av den anledningen att de områden, inom vilka landsreglerna skulle gälla, ofta vore av mycket betydande storlek — för Sollefteå stad och den blivande Kramfors stad inom Västernorrlands län komme landsbygdsområdet inom vardera staden att uppgå till cirka 18 000 hektar (180 kvkm) — borde enligt överlantmätarens mening konceptakterna till avstyckningar och andra jorddelningsförrättningar inom områdena, där landsreglerna tillämpades, förvaras i lantmäterikontoret. Skulle effektiv jordpolitisk kontroll kunna verkställas av överlantmätaren, måste denna bygga på de arkivakter, som konstituerade fastighetsbeståndet inom samhällets landsbygdsområde. Det vore sålunda för granskningen av mycket stor betydelse att akterna i fråga förvarades i lantmäterikontoret. Även *överlantmätaren i Örebro län* har framhållit, att överlantmätarens kontroll över iakttagandet av de jordpolitiska restriktionerna i förevarande fall bleve försvårad av att erforderligt arkivmaterial för utredning av fastighetsindelningen i trakten icke funnes att tillgå på lantmäterikontoret, eftersom förrättningsakterna beträffande avstyckningar inom ifrågavarande områden förutsattes skola även i fortsättningen förvaras hos byggnadsnämnden.

Det i sakkunnigförslaget tredje stycke meddelade stadgandet om förfaringssättet, då sammanläggning skulle avse mark å ömse sidor om gränsen för det i Kungl. Maj:ts förordnande angivna området, har föranlett uttalanden i ett par remissyttranden. *Svea hovrätt* har ansett intet vara att erinra mot föreskriften, att i dylikt fall frågorna om sammanläggning och därav påkallad avstyckning skola behandlas som om förordnandet gällt all den i sammanläggningen ingående marken. Hovrätten erinrar emellertid om att de sakkunniga för det fall, att fristående avstyckning skulle ske från fastighet som fölle å ömse sidor om förordnandets gränslinje, hävdad den tolkningen, att landsreglerna skulle gälla endast då det område som skulle avstyckas helt eller delvis fölle inom området för landsreglerna. Hovrätten hade uppmärksammat, att med denna tolkning vid avstyckning av mark från fastighetsdelen inom området för stadsreglerna frågan om restfastighetens fortsatta lämplighet för sitt ändamål (jordbruk eller skogsbruk) icke skulle komma att bedömas enligt landsreglerna. Detta syntes i åtskilliga fall kunna komma att te sig oegentligt.

Överlantmätaren i Örebro län har anfört:

Enligt fastighetsbildningssakkunnigas förslag skulle de jordpolitiska restriktionerna icke tillämpas med mindre någon del av det till avstyckning ifrågasatta området fölle inom gränserna för det område, Kungl. Maj:ts förordnande angåve. Om den jordpolitiska kontrollen skall kunna erhålla önskvärd effektivitet, förutsätter detta en relativt ingående utredning och prövning av frågan om lämplig sträckning av de ifrågavarande gränserna. Bl. a. torde härvid böra tillses, att den till jordbruksfastigheterna hörande bebyggelsen såvitt möjligt icke undantages från restriktionernas tillämpning, då ju i annat fall jordbruksfastigheter skulle kunna i onödan spolieras genom avstyckning av tillhörande tomter med byggnader. Med hänsyn till svårigheterna att åstadkomma en i dessa och andra hänseenden lämplig avgränsning av de områden, förordnandena skola omfatta, torde kunna ifrågasättas, huruvida icke restriktionerna i varje fall borde göras tillämpliga så snart någon del av styckningsfastigheten (alltså icke enbart styckningsområdet) fölle inom förordnandeområdet.

Med avseende å *övergångsbestämmelserna* till lagen har *överlantmätaren i Västernorrlands län* ansett, att möjlighet borde beredas en förrättningsökande att, om han så önskade, få avstyckningsförrättningen handlad enligt jorddelningslagen, även om förrättningen börjat innan förordnande enligt lagen givits. Därigenom kunde t. ex. beredas tillfälle för sakägarna att träffa överenskommelse enligt 19 kap. 12 § jorddelningslagen; någon möjlighet att vid avstyckning enligt fastighetsbildningslagen tillägga avstyckningslott andelar i samfälligheter etc. funnes ju icke. På samma sätt förefölle skäligt att i det motsatta fallet — då ett område, varå lagen tidigare varit tillämplig, genom återkallande eller ändring av förordnandet eller fastställande av stadsplan komme att helt hänföras under fastighetsbildningslagen — medgiva förrättningsökanden rätt att påkalla tillämpning av sist sagda lag, även om förrättningen börjat medan det tidigare förordnandet gällde.

Vad härefter angår förslaget till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 9 och 10 §§ fastighetsbildningslagen har detta föranlett uttalande allenast av *lantmäteristyrelsen*, som beträffande den föreslagna ändringen av 7 kap. 9 § yttrat följande.

En av ändringarna i 7 kap. fastighetsbildningslagen innebär, att den rätt, som nu tillkommer kronan, staden, allmän inrättning eller stiftelse att vid uppläggandet av fastighetsregister få fastighet upptagen som flera stadsägor, skulle borttagas beträffande det område, inom vilket jorddelningslagen skall vara tillämplig.

Denna rättighet må hava haft ett visst fog, då det gällde att registrera gammal stadsmark, där det vid registreringen icke fanns någon gällande fastighetsindelning; numera sedan all sådan mark är registrerad och uppläggande av fastighetsregister endast förekommer i fråga om områden, som hava en i jordregister redovisad fastighetsindelning, saknar möjligheten att få fastigheter uppdelade i denna ordning allt berättigande. Erfarenheten har också visat, att de uppdelningar som gjorts — i allmänhet i anslutning till fastställd men ej genomförd stadsplan — varit allt annat än lyckliga. Vid stadsplaneändringar har det ofta blivit nödvändigt att företa sammanläggningar av de bildade fastigheterna eller delar av dem. På senare tid har man också så gott som upphört att utnyttja ifrågavarande rättighet.

Styrelsen föreslår därför, att när föreskrifterna på området nu skola ändras, rättigheten upphäves helt och hållet, alltså också för områden där avstyckning skall ske enligt fastighetsbildningslagen.

Departementschefen.

Under senare tid ha vid bildandet av städer, köpingar och municipalsamhällen liksom vid inkorporeringar icke sällan betydande områden av omkringliggande landsbygd tillagts samhället. Denna utveckling har lett till uppkomsten av stadssamhällen med stora områden ren landsbygd liggande inom samhällsgränserna. Sålunda framgår av den undersökning som genom lantmäteristyrelsens försorg företagits rörande mera betydande samhällsbildningar och inkorporeringar, att under tiden 1933—1945 genom bildandet av nya städer, köpingar och större municipalsamhällen med fastighetsregister såsom för stad samt genom mera omfattande inkorporeringar områden om sammanlagt omkring 300 000 hektar överförts från lands- till stadskommunal förvaltning. Av dessa arealer ha 235 000 hektar beräknats komma att under överskådlig tid framåt bibehålla sin karaktär av jordbruk eller skogsbruk. Även under åren 1946 och 1947 ha stora arealer landsbygd införlivats med städer eller därmed jämförliga samhällen. Såsom exempel på dylika stadssamhällen, vilka inom sina gränser ha större landsbygdsområden, må nämnas Karlskoga stad, vilken mäter 43 049 hektar, samt Värnamo och Sollefteå, vilka efter inkorporeringar av respektive landskommuner omfatta vardera omkring 20 000 hektar. Finspångs köping har, efter ombildning av Risinge kommun, en areal av 31 787 hektar. Jukkasjärvi kommun, som från och med den 1 januari 1948 ombildas till stad, omfattar icke mindre än 1 318 110 hektar. Av dessa arealer utgöres största delen av ren landsbygd. Till jämförelse med de nämnda siffrorna må anmärkas, att Stockholm har en areal av 13 708 hektar.

Sammanlagningen av utpräglade jordbruksbygder med städer eller andra tätorter medför otvivelaktigt vissa nackdelar. En påtaglig olägenhet är, att avstyckningar från fastigheter inom dessa landsbygdsområden därigenom bli undandragna de restriktiva jordpolitiska villkor för fastighetsbildning, vilka förekomma i jorddelningslagen men sakna motsvarighet i den för städer och fastighetsregistersamhällen gällande lagstiftningen. Ifrågavarande jordpolitiska villkor ha uppställts till skydd för det betydelsefulla intresset, att fastigheter som bildas för jordbruk eller skogsbruk må bli lämpliga för sitt ändamål och att icke ändringar i fastighetsindelningen må utan tillräckliga skäl skada bestående jordbruks- eller skogsfastigheter. Med hänsyn till storleken av de områden varom här är fråga är därför nyssnämnda förhållande ägnat att ingiva betänkligheter ur fastighetsbildningssynpunkt. Det bör också beaktas, att dessa jordbruksområden med all sannolikhet komma att under överskådlig tid framåt bibehålla sin karaktär av jordbruksbygd. De faktiska förhållandena i områdena äro i allmänhet icke avsedda att förändras i samband med revideringen av den kommunala indelningen. Det framstår med hänsyn härtill såsom oegentligt, att de för landet gällande jordpolitiska reglerna skola sättas ur kraft enbart av den anledningen att områdena kommit under annan administration. Nära nog samtliga remissinstanser ha också ansett lagändring påkallad för att förebygga olämplig fastighetsbildning inom nu ifrågavarande landsområden.

I vissa remissyttranden har gjorts gällande, att man för att undvika de olägenheter som ur fastighetsbildningssynpunkt vore förenade med sammanlagningar av landskommuner med städer och andra tätorter i främsta rummet borde intaga en mera restriktiv inställning till sådana samhällsbildningar. Önskemål i denna riktning ha även framförts i andra sammanhang, såsom i yttranden över den s. k. kommunindelningsskommitténs betänkande och i åtskilliga riksdagsmotioner. Härvidlag rör det sig emellertid om ett problemkomplex av omfattande och djupt ingripande art, där bland annat möter frågan om förhållandet mellan å ena sidan landsbygden och dess befolknings intressen samt å andra sidan städernas och stadsliknande samhällens behov av ökade utrymmen för sin utveckling. Att i samband med förevarande lagstiftningsfråga taga upp detta vittutseende spørsmål kan uppenbarligen icke komma i fråga. Jag vill emellertid erinra om att i propositionen om kommunindelningsslag (236/1946) föredragande statsrådet rörande inkorporeringsfrågorna förklarade, att han delade de betänkligheter som i vissa yttranden över kommunindelningsskommitténs betänkande framförts beträffande lämpligheten av att hela landskommuner lades till angränsande städer och köpingar. Dylika sammanläggningar syntes böra genomföras endast om alldeles särskilt starka skäl därtill vore för handen. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran. Även om i enlighet med detta uttalande en viss försiktighet kan väntas bli ådagalagd vid indelningssändringar, varigenom områden av den egentliga landsbygden läggas till stadssamhällen, lär det dock icke bli möjligt att undvika dylika samhällsbildningar. I samband med revisionen av kommunindelningen torde

det för övrigt bli nödvändigt att i viss omfattning till städer och andra samhällen lägga angränsande landskommuner för att på så sätt skapa tillräckligt folkrika och bärkraftiga kommuner. Detta förhållande torde således ytterligare accentuera behovet av särskilda bestämmelser som möjliggöra jordpolitisk kontroll över fastighetsbildningen inom landsbygdsområden som ingå i städer och andra samhällen med fastighetsregister.

Kontroll av detta slag kan, såsom fastighetsbildnings-sakkunniga visat, anordnas på olika sätt. I och för sig skulle väl den lämpligaste metoden vara att i lagen om fastighetsbildning i stad införa erforderliga jordpolitiska villkor för avstyckning och därjämte möjliggöra den kombination av avstyckning och sammanläggning som nu finns enligt den för landet gällande jorddelningslagstiftningen. Man skulle då automatiskt träffa de fall, där jordpolitiska restriktioner vore behövliga, och icke nödgas genomföra geografiska uppdelningar av stadssamhällena i skilda områden, där fastighetsbildningslagen resp. jorddelningslagen vore att tillämpa. Metoden förutsätter emellertid en grundlig omarbetning av de kapitel i fastighetsbildningslagen vilka handla om avstyckning och sammanläggning. Såsom de sakkunniga påpekat gäller det nämligen här icke blott att införa jordpolitiska restriktioner inom området för fastighetsbildningslagens nuvarande giltighet utan även att till detta område utsträcka tillämpligheten av vissa andra för landet gällande regler, vilka avse att mera positivt möjliggöra en bättre fastighetsindelning. Det synes emellertid knappast görligt eller ens lämpligt att i detta sammanhang företaga en så genomgripande omarbetning av fastighetsbildningslagen. Vid den fortsatta revisionen av fastighetsbildningslagstiftningen torde emellertid böra övervägas, i vad mån de för landet gällande jordpolitiska villkoren för avstyckning böra införas i de för städer och jämförliga samhällen gällande bestämmelserna.

Valet synes på grund härav böra stå mellan två andra alternativ: antingen att anknyta till reglerna om fastighetsregistrering och i erforderlig utsträckning från tillämpningen av bestämmelserna om fastighetsregister såsom för stad utesluta sådana områden inom städer och andra tätorter, där jorddelningslagens regler allt fortfarande böra gälla, eller ock att förskjuta gränsen mellan tillämplighetsområdena för fastighetsbildningslagen å ena sidan samt jorddelnings- och sammanläggningslagarna å andra sidan. Den förstnämnda metoden har särskilt förordats av vissa överlantmätare som yttrat sig i ärendet. Med hänsyn till att stadsreglernas tillämplighet å köpingar och municipalsamhällen är beroende av att fastighetsregister såsom för stad föres för samhället synes denna lösning också vara den mest närliggande. Den erbjuder även den fördelen, att det icke blir erforderligt att upplägga och föra fastighetsregister för landsområden där sådant mera omständligt registreringssystem icke kan anses påkallat. Emellertid äro även vissa olägenheter förenade med metoden. Man måste nämligen utgå från att det skulle bli nödvändigt att i icke ringa utsträckning verkställa delning av fastigheter i enlighet med föreskrifterna i lagen den 25 april 1930 om delning av fastighet vid ändring i rikets indelning m. m.

(jfr 1 § andra stycket). Det finns vid delning enligt denna lag intet utrymme för sådan prövning av delningens ändamålsenlighet som eljest är föreskriven vid ändring i den bestående fastighetsindelningen, och det är med hänsyn härtill tydligt att sådana delningar skulle kunna medföra betydande skadeverkningar för jordbruket. Härtill kommer det av lantmäteristyrelsen anmärkta förhållandet, att metoden i fråga skulle innebära en betydande omgång i form av överföringar tid efter annan från jordregister till fastighetsregister för stad. Vidare bör märkas att denna anordning icke kan utnyttjas beträffande städer och andra samhällen, där fastighetsregister enligt de för stad gällande reglerna redan blivit upplagt. Med hänsyn till de olägenheter som sålunda äro förenade med den nu angivna metoden torde det vara lämpligast att lösa frågan i enlighet med det senare alternativet, vilket också framförts av de sakkunniga. Jag förordar alltså att en särskild lag tillskapas, enligt vilken Kungl. Maj:t skall äga att beträffande område i stad eller fastighetsregistersamhälle förordna, att de för landet gällande bestämmelserna i stort sett skola tillämpas i stället för fastighetsbildningslagens regler. Sådant förordnande synes böra få meddelas, där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket. Uttryckligt stadgande härom torde böra intagas i lagen.

Vad angår frågan om avgränsningen av de områden inom vilka för landsbygden gällande bestämmelser böra sättas i stället för stadsreglerna torde såsom princip böra gälla, att de jordpolitiska restriktionerna för delning av jord endast må göras tillämpliga å sådana områden vilka kunna beräknas komma att under överskådlig tid nyttjas för jordbruk eller skogsbruk. Har mark redan tagits i anspråk för stadsmässig bebyggelse eller kan det förväntas att mark kommer att inom en icke alltför avlägsen framtid användas för sådant ändamål, lärer det icke föreligga skäl att inom sådana samhällen varom nu är fråga uppställa några jordpolitiska villkor till skydd för bestående jordbruks- eller skogsfastigheter. Det har också i 19 kap. 4 § jorddelningslagen, sådant detta lagrum lyder enligt 1947 års lagändring, stadgats att avstyckning inom område, som omfattas av stadsplan eller av byggnadsplan som fastställts efter den 1 januari 1948, må verkställas utan hinder av de i 19 kap. uppställda jordpolitiska villkoren, där est avstyckningen överensstämmer med planen. I dylikt fall skola sålunda de jordpolitiska restriktionerna ej tillämpas ens på landsbygden. Det är med hänsyn härtill klart, att förordnande om tillämplighet av de för landet gällande stadgandena icke bör kunna meddelas beträffande område i stadssamhälle som ingår i sådan plan som nu sagts. Undantag för dylika områden bör göras i själva lagen. Vad beträffar generalplan och regionplan enligt den nya byggnadslagen är att märka, att dylika planer icke sätta de jordpolitiska villkoren i jorddelningslagen ur kraft. Generalplan, liksom även regionplan, är endast avsedd att vara en översiktsplan som angiver grundragen för markens användning och som skall tjäna till ledning vid framtida detaljplanering. I generalplanen skola visserligen bland annat angivas de områden som avses skola tätbebyggas eller tagas i an-

språk för friluftsliv eller eljest bevaras med landsbygdskaraktär. Planen är emellertid såsom utgörande en översiktsplan i regel icke tvingande. Det kan till följd av utvecklingen bli nödvändigt att i ett eller annat hänseende frångå den. Och även om planen genom fastställelse förlänats viss bindande verkan, är denna verkan av övervägande negativ art; därigenom hindras att mark som i planen undantagits från bebyggelse eller utlagts för särskilt ändamål — t. ex. för väg, allmän plats eller friluftsliv — bygges eller eljest tages i anspråk på ett sätt som försvårar planens genomförande. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde icke generalplan, och än mindre regionplan, böra utgöra hinder för förordnande enligt den ifrågasatta lagen om tillämplighet inom ett samhälle av de för landet gällande fastighetsbildningsreglerna. I vad mån den del av samhällets mark som ej omfattas av stadsplan eller därmed likställd byggnadsplan bör undantagas från förordnandet torde få bliva beroende av prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. Uppenbarligen bör härvid all hänsyn tagas till samhällets behov av utvecklingsmöjligheter, så att icke till skydd för jordbruk och skogsbruk hinder införas för uppdelning av marken i tomter o. dyl. inom område som kan antagas komma att inom en icke alltför avlägsen framtid behövas för urbant ändamål. Det är också självklart, att förordnande om landsreglernas tillämplighet icke bör meddelas utan att vederbörande samhälle blivit i tillfälle att framlägga sin mening. Även länsstyrelsen torde med hänsyn till sin befattning med bebyggelseplaneringen och länets kommunala indelning böra höras i ärendet.

För att förebygga ur jordbruksekonomisk synpunkt olämplig fastighetsbildning synes det, såsom också framhållits av de sakkunniga, i allmänhet vara ändamålsenligt att förordnande enligt den föreslagna lagen meddelas redan vid nybildning av stad eller i samband med beslut om uppläggande av fastighetsregister för samhälle. Beträffande redan verkställda inkorporeringar samt stads- och samhällsbildningar torde en allmän undersökning böra äga rum för att utröna, var behov av förordnande enligt lagen erfordras.

Förordnande enligt den ifrågasatta lagen synes, såsom de sakkunniga föreslagit, böra medföra att, frånsatt vissa undantag som kunna betingas av att området är beläget inom stad eller fastighetsregistersamhälle, samtliga de regler som å landet gälla med avseende å avstyckning och sammanläggning bli tillämpliga inom det med förordnandet avsedda området. För tydlighets skull torde dock böra i lagen anmärkas, att det endast är fråga om att ersätta de stadsregler som angå mark som ej är tomtindelad. Vad i ett par yttranden anförts om önskvärheten av att jorddelningslagen i sin helhet — alltså även beträffande laga skifte, ägoutbyte, servitutsutbrytning och gränsbestämning — bleve gällande inom ifrågavarande landsbygdsområden har icke synts mig böra föranleda ändring i de sakkunnigas förslag. Härvidlag är att märka, att lagen om fastighetsbildning i stad i icke ringa mån meddelar sina regler med avseende å nyssnämnda jorddelningsinstitut genom hänvisning till jorddelningslagen. Det

råder alltså redan i dessa delar ganska stor överensstämmelse mellan fastighetsbildningslagen och jorddelningslagen. Särskilt bör framhållas, att villkoren för tillåtligheten av laga skifte äro desamma enligt de båda lagarna.

I remissyttranden av länsstyrelsen i Kopparbergs län och överlantmäta- ren i samma län har framhållits, att genom förordnande enligt den föreslagna lagen även den s. k. Dalalagens bestämmelser borde bli tillämpliga på mark som ligger i storskifte. Med anledning härav vill jag till en början erinra om att, där undantagsvis omdelning av redan skiftad jord må äga rum i stad eller fastighetsregistersamhälle, Kungl. Maj:t äger i varje särskilt fall bestämma skifteslagets omfång ävensom meddela de föreskrifter i övrigt beträffande skiftet, som må finnas erforderliga; 6 kap. 1 § fastighetsbildningslagen. I detta fall föreligger alltså redan enligt gällande lagstiftning möjlighet för Kungl. Maj:t att förordna om vilken lagstiftning som bör följas. Beträffande skifte å skifteslag som ej förut delats skola enligt första stycket i sagda lagrum gällande bestämmelser om laga skifte av jord å landet i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Denna hänvisning lärer få anses taga sikte ej blott på de regler härom som finnas i jorddelningslagen utan även på de särskilda stadganden med avseende å laga skifte av jord å landet vilka upptagits i Dalalagen. På liknande sätt skall, vad angår avstyckning, förordnande enligt den nu föreslagna lagen icke vara begränsat till de stadganden härom som äro meddelade i jorddelningslagen. Även de särbestämmelser beträffande avstyckning som i den särskilda Dalalagstiftningen satts i stället för regler i jorddelningslagen kunna alltså komma att gälla inom område som omfattas av dylikt förordnande. Särskilt lagstadgande rörande Dalalagens tillämplighet inom sådana landsområden varom nu är fråga lärer därför icke vara behöfligt.

Vad härefter angår de avvikelser från de för landsbygden gällande reglerna som betingas av att fråga är om område i stad eller därmed jämförligt samhälle ha de sakkunniga beträffande de materiella rättsreglerna funnit tillräckligt att, i enlighet med föreskriften i 5 kap. 17 § fastighetsbildningslagen, avstyckning medgives från mark som ej ingår i fastighetsindelning. I detta avseende synes intet vara att erinra mot förslaget.

Enligt sakkunnigförslaget skall, vad beträffar förfarandet i ärenden av förevarande slag, förordnande enligt lagen icke medföra ändring i vad i fastighetsbildningslagen stadgas angående behörighet att verkställa avstyckningsförrättning. Avstyckningsförrättning skulle alltså få verkställas av mättningsman som är anställd i stadens eller samhällets tjänst eller, där sådan ej finnes, av förrättningsman som förordnats av länsstyrelsen. Det må erinras om att enligt jorddelningslagen annan än lantmätare icke är behörig att verkställa avstyckningsförrättning annat än i vissa särskilt angivna undantagsfall. Behörigheten för sådan förrättningsman är nämligen i 19 kap. 5 § jorddelningslagen begränsad så, att han endast må företaga avstyckningsförrättning för bostadsändamål eller för att bereda plats för industriell anläggning eller i liknande syfte inom stadsliknande samhälle samt inom vissa landsbygdsområden under plan. I likhet med åtskilliga remiss-

instanser anser jag det icke välbetänkt att på denna punkt avvika från jorddelningslagens regler. Om det uppsatta målet i avseende å fastighetsbildningen skall kunna vinnas, torde det nämligen icke vara tillräckligt att uppställa vissa villkor för delning av jord; det gäller också att tillse att kontrollen över att villkoren iakttagas lägges i rätta händer. Fastighetsbildningssakkunniga ha uttalat, att städernas mätningmän i allmänhet icke kunde förväntas äga tillräcklig erfarenhet i jordbruksekonomiska frågor, men förutsatt, att effektiv jordpolitisk kontroll skulle åstadkommas särskilt genom överlantmätarens granskning. För att denna granskning skall få avsedd verkan läser emellertid fordras, att utredningen rörande de jordbruksekonomiska förhållanden som i varje särskilt fall kunna vara av betydelse för ärendets bedömande är fullständig och tillförlitlig. Det torde vara ovisst, om andra förrättningsmän än de statsanställda lantmäterna besitta erforderlig erfarenhet och insikt i dessa ämnen. Att i förevarande avseende göra skillnad mellan egentlig landsbygd och sådana jordbruksområden som ligga inom ett stadssamhälles gränser synes också oegentligt. Även förtjänar framhållas, att behörighet att verkställa laga skifte å stadsjord i princip är förbehållen lantmätare (6 kap. 2 § fastighetsbildningslagen). Det torde med hänsyn till det anförda vara tillrådligt att endast låta dem som tillhöra det statliga lantmäteriet företaga avstyckning inom nu förevarande områden av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk; då fråga är om avstyckning av bostadstomter eller för liknande i 19 kap. 5 § jorddelningslagen omförmälda ändamål bör däremot givetvis även annan förrättningsman vara behörig. Lagstiftningstekniskt torde frågan böra lösas så att fastighetsbildningslagens regler om behörighet och förordnande att verkställa avstyckningsförrättning bibehållas även för nu åsyftade områden men med den begränsningen att, där fråga är om avstyckning av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk, avstyckning må företagas endast av statsanställd lantmätare. Beträffande sättet för anhängiggörandet av avstyckningsärende och förfarandet, då förrättningsman finner sig jävig, synes åtskillnad ej böra göras mellan område som omfattas av förordnande enligt den föreslagna lagen och stadens eller samhällets övriga del. Ansökan om avstyckning skall alltså även inom område som omfattas av förordnande göras hos byggnadsnämnden som, om avstyckningen angår mark avsedd för jordbruk eller skogsbruk, har att vidarebefordra den till vederbörande distriktslantmätare men eljest överlämna den till i samhällets tjänst anställd mätningssman eller annan därmed likställd förrättningsman.

Enligt sakkunnigförslaget skall vidare, trots meddelat förordnande, stadgandena i fastighetsbildningslagen beträffande underrättelse till registerförare och byggnadsnämnd samt förvaring av konceptakt alltjämt vinna tillämpning. I vad dessa undantagsbestämmelser avse underrättelse till registerförare och förvaring av konceptakt torde de vara lämpliga. Sålunda bör tydligen föreskriften i 5 kap. 18 § fastighetsbildningslagen, att fastställelsemyndigheten ofördröjligen skall underrätta registerföraren om fastställelsebeslutet, iakttagas även efter det förordnande meddelats enligt den före-

slagna lagen. Man synes ej heller böra frångå den i fastighetsbildningslagen (5 kap. 19 §) stadgade ordningen för konceptakternas förvaring. En dylik ordning kan visserligen, på sätt anmärkts i ett par remissyttranden, komma att medföra vissa svårigheter för överlantmätaren vid granskning av verkställd avstyckningsförrättning, i det att arkivmaterial som understundom kan behövas för utredning rörande fastighetsindelningen icke alltid finnes att tillgå inom lantmäterikontoret. Man torde emellertid av praktiska skäl böra undvika att på olika händer uppdelat det aktmaterial, varpå fastighetsregistret grundar sig. Hinder möter uppenbarligen icke för överlantmätaren att i förekommande fall erhålla erforderliga förrättningsakter till låns från byggnadsnämnden. Vad angår underrättelse till byggnadsnämnd torde det däremot saknas anledning att upptaga någon särbestämmelse här-om. I 19 kap. 5 § och 21 kap. 38 och 59 §§ jorddelningslagen är nämligen skyldighet att meddela sådan underrättelse föreskriven i samma utsträckning som i fastighetsbildningslagen (5 kap. 3 och 22 §§).

Sakkunnigförslaget upptager slutligen ett särskilt stadgande beträffande fastställelseprövningen. Enligt jorddelningslagen gäller i sådant hänseende att avstyckningsförrättning, med vilken avses bildande av särskild fastighet, skall prövas av överlantmätaren och avstyckning av område för sammanläggning med annan mark av ägodelningsdomaren. Förekommer anledning att förrättningen icke är lagligen beskaffad eller kan förordnande om sammanläggning icke meddelas, skall frågan om fastställelse å avstyckningsförrättningen hänskjutas till ägodelningsrätten. Fastställelseprövningen skall emellertid ankomma på länsstyrelsen i de fall, då avstyckningsförrättningen ägt rum inom samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äga tillämpning, eller inom annat område, för vilket stadsplan eller byggnadsplan fastställts eller avstyckningsplan godkänts. Är avstyckning i dylikt fall förenad med villkor om sammanläggning, äger länsstyrelsen fastställa förrättningen endast under villkor att förordnande gives om sammanläggningen. Enligt fastighetsbildningslagen ankommer fastställelseprövningen, i Stockholm på överståthållarämbetet, i annan stad som ej lyder under landsrätt på magistraten, i stad under landsrätt på länsstyrelsen eller den Kungl. Maj:t därtill förordnar samt i samhälle på landet på länsstyrelsen. Enligt de sakkunnigas förslag skulle i detta hänseende landsreglerna regelmässigt gälla, vilket innebär att länsstyrelsen bleve fastställelsemyndighet inom nu ifrågavarande områden. Härifrån göres dock i förslaget undantag för annan under landsrätt icke lydande stad än Stockholm: i sådan stad skulle de uppgifter som ankomma på länsstyrelsen fullgöras av magistraten. De remissinstanser som ansett behörigheten att verkställa avstyckningsförrättning böra uteslutande tillkomma lantmätare ha under åberopande av i huvudsak enahanda skäl som anförts för denna ståndpunkt gjort gällande, att fastställelseprövningen i de ifrågavarande jordbruksbygderna borde ankomma på de reguljära jorddelningsmyndigheterna: överlantmätare, ägodelningsdomare och ägodelningsrätt. För egen del är jag närmast böjd att biträda denna mening. Det föreligger nämligen enligt min upp-

fattning knappast anledning att överflytta prövningen av avstyckningsförrättningar inom förevarande områden från de vanliga jorddelningsmyndigheterna till länsstyrelse och magistrat endast därför att marken överförs från en landskommun till ett stadssamhälle. Emellertid är att märka att en sådan ordning skulle förutsätta, att jorddelningslagen ändrades; enligt denna skall ju såsom jag nyss nämnde fastställelseprövningen inom stadsliknande samhälle fullgöras av länsstyrelsen. Jag är icke beredd att nu framlägga förslag om sådan ändring. I detta sammanhang vill jag emellertid erinra om att 1947 års riksdag med anledning av den för nämnda riksdag framlagda propositionen med förslag till ändring i jorddelningslagen i skrivelse hemställt om skyndsamt utredning angående upphävande av den befogenhet med avseende å mål om avstyckning inom samhälle eller annat planlagt område, som i 21 kap. 68 § jorddelningslagen tillagts länsstyrelsen. Fastighetsbildningssakkunniga ha av mig anmodats att verkställa den begärda utredningen. Med hänsyn till att frågan om fastställelsemyndighet inom samhällen med jordregister sålunda är under utredning har det synts mig lämpligt att icke nu taga slutgiltig ståndpunkt till spörsmålet, åt vilken myndighet fastställelseprövningen bör anförtros inom städers och fastighetsregistersamhällens landsbygdsområden. Emellertid synes naturligtast att i detta hänseende samma regler bli gällande som för jordregistersamhällena. Jag har därför stannat för den meningen, att i lagen icke bör upptagas någon särbestämmelse om fastställelseprövningen; jorddelningslagens bestämmelser i 21 kap. 68 § (efter den 1 januari 1948 66 §) skola sålunda tills vidare bli att tillämpa inom sådana landsbygdsområden som här avses. Genomföres framdeles den av riksdagen åsyftade reformen, kommer detta att automatiskt medföra, att fastställelseprövningen även inom nu ifrågavarande områden övergår till de vanliga jorddelningsmyndigheterna.

Fråga om fastställelse å avstyckning inom område, som inbegripes under förordnande enligt lagen, skall sålunda enligt förslaget prövas av länsstyrelsen. Av förordnande om landsreglernas tillämplighet följer emellertid, att akt i avstyckningsärende alltid skall insändas till överlantmätaren, som har att granska förrättningen och därefter med eget yttrande överlämna akten till fastställelsemyndigheten (21 kap. 41—43 §§ jorddelningslagen). Ett dylikt remissförfarande kommer, såsom påtalats i yttrande av kommunal-tekniska föreningen, att verka fördröjande på avstyckningsärendenas handläggning. Det lär emellertid icke vara möjligt att begränsa denna granskningsprocedur. Överlantmätarens granskning är av avgörande vikt för den jordpolitiska kontrollen, och inom de landsbygdsområden som avses med lagen torde avstyckningar där en dylik kontroll får anses sakna betydelse icke förekomma i sådan omfattning, att ett särskilt undantagsstadgande kan vara motiverat för deras del.

Stadgandet i sakkunnigförslagets tredje stycke angående det fallet, att sammanläggning skulle avse mark belägen å ömse sidor om gränsen mellan stadsreglernas och landsreglernas giltighetsområden, har i remissutlåtandena icke föranlett någon anmärkning och torde vara lämpligt. Svea

hovrätt och överlantmätaren i Örebro län ha emellertid i detta sammanhang beträffande fristående avstyckning ifrågasatt, om icke landsreglerna borde gälla så snart någon del av styckningsfastigheten vore belägen inom det med förordnandet avsedda området. De sakkunniga ha hävdad den tolkningen, att landsreglerna skulle gälla endast då den mark som skall avstyckas helt eller delvis faller inom sagda område. Såsom de sakkunniga erinrat, har man att på liknande sätt tolka sådana nu gällande stadganden som 19 kap. 5 § och 21 kap. 68 § jorddelningslagen, när där talas om avstyckning inom vissa områden. Det synes knappast föreligga tillräckliga skäl att ändra förslaget på denna punkt.

Beträffande de i fjärde stycket av sakkunnigförslaget upptagna stadgandena, vilka ha karaktären av ett slags övergångsbestämmelser till meddelade förordnanden, har en överlantmätare hemställt om sådan jämkning av dessa bestämmelser, att även om förrättning påbörjats innan förordnande enligt den föreslagna lagen meddelats resp. upphört att gälla, förrättningsökanden skulle äga påkalla tillämpning av den lagstiftning som därefter skulle gälla. En dylik ordning, enligt vilken i ett och samma ärende olika lagar bleve att tillämpa vid sidan av varandra, anser jag mig icke kunna förorda. En viss jämkning i den föreslagna bestämmelsen synes dock böra vidtagas. Då förordnande enligt lagen upphört att gälla — vare sig nu detta sker på grund av att marken lagts under stadsplan eller byggnadsplan eller till följd av att förordnandet återkallats — torde ej heller för det fall att avstyckningsförrättning påbörjats eller ansökan om sammanläggning gjorts dessförinnan finnas anledning att upprätthålla jordpolitiska restriktioner till skydd för jordbruk eller skogsbruk. För dylik händelse synes därför böra föreskrivas, att vad i 19 kap. 2 och 3 §§ jorddelningslagen stadgas ej skall utgöra hinder för avstyckning eller sammanläggning.

Slutligen bör, i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit, i den tilltänkta lagen föreskrivas att anteckning skall göras i fastighetsregistret om förordnande enligt lagen samt om återkallelse av sådant förordnande.

Vad härefter angår förslaget till lag om ändring i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad ha de sakkunniga förordnat, att 9 och 10 §§ i 7 kap. skola erhålla ändrad lydelse. Härutöver torde även ett par mindre ändringar böra göras i lagens 4 och 5 kap. Om man nämligen, såsom här förordats, i särskild lag medgiver att gränsen mellan tillämplighetsområdena för fastighetsbildningslagen å ena samt jorddelnings- och sammanläggningslagarna å andra sidan må förskjutas genom särskilt av Kungl. Maj:t meddelat förordnande, synes detta förhållande på ett eller annat sätt böra komma till uttryck i fastighetsbildningslagen. En erinran härom torde kunna fogas till de nuvarande stadgandena i 4 kap. 4 § och 5 kap. 20 §.

Beträffande de föreslagna ändringarna i 7 kap. 9 § må erinras om att i nämnda lagrum regler meddelas om hur stadsägoområdet skall indelas i stadsägor vid fastighetsregistrets första uppläggande. Tidigare har omnämnts att varje område, som vid mätningförrättning utlagts såsom sär-

skild fastighet eller som eljest må anses som särskild fastighet, i princip skall anses såsom särskild stadsäga men att från denna regel medgivits vittgående undantag, varigenom rent privata delningar tillmätas verkan såsom laga delningar. För att icke genom dylik privat fastighetsbildning syftet med nu ifrågavarande lagstiftning skall förfelas ha de sakkunniga ansett dessa möjligheter till privat jorddelning böra begränsas. Härvidlag har det syntts de sakkunniga lämpligast att föreskriva, att vid uppläggande av fastighetsregister den bestående fastighetsindelningen skall följas utan avseende å arealöverlåtelser som ej legaliserats. Enligt de sakkunnigas mening borde undantag dock göras för överlåtelser och sämjedelningar som kommit till stånd före år 1928. Beträffande den närmare motiveringen för de sakkunnigas förslag i denna del må hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen därför. Vad de sakkunniga här föreslagit synes välgrundat, och bestämmelser av det innehåll de sakkunniga förordat torde böra upptagas i ett till 9 § fogat nytt stycke.

I 7 kap. 9 § synes därjämte det nuvarande sjätte stycket böra helt utslutas. Där stadgas, att vissa rättssubjekt — kronan, staden, allmän inrättning eller stiftelse — vid uppläggande av fastighetsregister kunna få mark upptagen såsom flera stadsägor, ehuru marken enligt vanliga regler skulle ha redovisats i registret såsom en fastighet. Enligt de sakkunnigas förslag skulle denna rättighet borttagas, dock endast såvitt anginge sådana områden som avsåges med ifrågavarande lagstiftning. Lantmäteristyrelsen har emellertid förordat, att bestämmelsen helt upphävdes. Jag är ense med lantmäteristyrelsen härom. Såsom styrelsen framhållit kunde rättigheten ha ett visst fog, när det gällde att registrera stadsmark som dessförinnan icke blivit föremål för någon officiell fastighetsindelning. Det är emellertid numera vid uppläggande av fastighetsregister alltid fråga om mark som redan är redovisad i jordregister och sålunda indelad i särskilda fastigheter. Möjligheten att få fastigheten uppdelad utan att anlita något av de jorddelningsinstitut som lagen eljest anvisar måste vid sådant förhållande anses sakna allt berättigande.

I 7 kap. 10 § bör, i enlighet med de sakkunnigas förslag, vidtagas den ändringen att sista stycket, som ger viss möjlighet till delning av fastighet på privat väg, uteslutes. Beträffande skälen för denna ändring må hänvisas till redogörelsen för sakkunnigförslaget.

Den föreslagna lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1948.

Sakkunnigförslagen ha överarbetats redaktionellt, därvid även rubriken till den särskilda lagen omformulerats.

I enlighet härmed ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till
1) lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, samt

2) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Förslagen torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom bilaga.¹

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

¹ Det under 2) upptagna lagförslaget, vilket frånsett vissa redaktionella jämkningar är likalydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag, har här uteslutits.

F ö r s l a g

till

L a g

med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Härigenom förordnas som följer.

Där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket äger Konungen beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan eller efter den 1 januari 1948 fastställd byggnadsplan, förordna att, i stället för de i lagen om fastighetsbildning i stad meddelade bestämmelserna om avstyckning av område som ej ingår i tomtindelning och om sammanläggning av stadsägor, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall, med nedan angivna undantag, äga tillämpning intill dess förordnandet återkallas eller stadsplan eller byggnadsplan fastställs. Vad nu sagts skall ock gälla beträffande dylikt område inom samhälle å landet, där enligt lagen om fastighetsbildning i stad samma lags bestämmelser om avstyckning och sammanläggning skola tillämpas.

Förordnande enligt denna lag medför icke ändring av vad i lagen om fastighetsbildning i stad stadgas därom, att avstyckning må ske jämväl från mark som ej ingår i fastighetsindelning, och ej heller av lagens bestämmelser angående ansökan om avstyckning, behörighet och förordnande att verkställa avstyckningsförrättning, förfarandet då förrättningsman finner sig jävig, underrättelse till registerförare och förvaring av konceptakt. Avstyckning av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk, må dock ej företagas av annan än den som är därtill behörig enligt lagen om delning av jord å landet.

Avser ifrågasatt sammanläggning mark belägen såväl inom som utom område som omfattas av förordnande enligt denna lag, skall sammanläggningen ävensom fråga om avstyckning som påkallas för densamma handläggas och bedömas, som om förordnandet gällt all den i sammanläggningen ingående marken.

Meddelas förordnande enligt denna lag eller upphör sådant förordnande att gälla, skall detta icke inverka å avstyckningsärende, däri förrättning börjats dessförinnan, eller å ärende rörande sammanläggning, som sökts tidigare eller varav avstyckningsärende som nyss nämnts är beroende; dock skall, då förordnande upphört att gälla, vad i 19 kap. 2 och 3 §§ lagen om delning av jord å landet stadgas ej utgöra hinder för avstyckning eller sammanläggning.

Om förordnande enligt denna lag och återkallelse därav skall anteckning verkställas i fastighetsregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Bilaga A.

**Fastighetsbildningssakkunnigas förslag
till**

**lag med vissa bestämmelser om fastighetsbildning inom särskilda
områden av städer och samhällen.**

Häri genom förordnas som följer:

Beträffande avstyckning av jord och sammanläggning av fastigheter inom icke stadsplanlagt område i stad eller samhälle, där enligt lagen om fastighetsbildning i stad bestämmelser i samma lag skola gälla, äge Konungen förordna, att i stället de för landet meddelade stadgandena skola med nedan angivna undantag äga tillämpning, intill dess förordnandet återkallas eller stadsplan fastställs.

Dylik förordnande medför icke ändring i vad i nämnda lag finnes stadgat därom, att avstyckning må ske jämväl från mark, som ej ingår i fastighetsindelning, samt angående ansökan om avstyckning, behörighet och förordnande att verkställa avstyckningsförrättning, förfarandet, då förrättningsman finner sig jävig, underrättelse till registerförare och byggnadsnämnd samt förvaring av konceptakt. I annan under landsrätt icke lydande stad än Stockholm skola, oavsett förordnande, som i första stycket sägs, de uppgifter beträffande avstyckning och avstyckningsplan, vilka enligt de för landet gällande bestämmelserna ankomma å Konungens befallningshavande, fullgöras av magistraten, över vars beslut må anföras besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltningsmyndigheters och ämbetsverks beslut.

Där ifrågasatt sammanläggning avser mark såväl inom som utom det område, som inbegripits under förordnandet, skola frågorna om sammanläggningen och om avstyckning, som påkallas för densamma, handläggas och bedömas, som om förordnandet gällt all den i sammanläggningen ingående marken.

Har förordnande enligt denna lag meddelats eller har sådant förordnande sedermera upphört att gälla, skall detta förhållande icke inverka å avstyckningsärende, däri förrättning dessförinnan börjats, eller å ärende rörande sammanläggning, som tidigare sökts eller varav avstyckningsärende, som nyss nämnts, är beroende.

Om förordnande enligt denna lag samt återkallelse av sådant förordnande skall verkställas anteckning i fastighetsregistret.

Denna lag träder i kraft den

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 december 1947.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden LAWSKI,
 GYLLENSWÄRD,
 NISSEN,
 regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 2 december 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 oktober 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, samt

2) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av utnämnde borgmästaren hovrättsassessorn F. R. A. von Schultz.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

1. Förslaget till lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Enligt 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen skall avstyckning verkställas av i stadens tjänst anställd mättningsman eller, där sådan ej finnes, av till sådan befattning behörig person, som förordnas av Konungens befallningshavande att tills vidare förrätta avstyckningar i staden; avstyckning företages efter skriftlig ansökan hos byggnadsnämnden, som överlämnar ansöknings till förrättningsmannen.

Genom den i det remitterade förslagets andra stycke upptagna föreskriften att förordnande enligt den föreslagna lagen icke medför ändring av fastighetsbildningslagens bestämmelser angående ansökan om avstyckning samt behörighet och förordnande att verkställa avstyckningsförrättning skola förutnämnda stadganden tillämpas vid avstyckning inom område som här avses, dock att jämlikt andra punkten i samma stycke avstyckning av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk, ej må företagas av annan än den som

är därtill behörig enligt jorddelningslagen. Avsikten med de sålunda föreslagna reglerna är, på sätt av motiven framgår, att en hos byggnadsnämnden gjord ansökan skall, såvitt den mark som skall avstyckas är avsedd för jordbruk eller skogsbruk, av nämnden vidarebefordras till vederbörande distriktslantmätare men eljest överlämnas till mätningssmannen eller därmed likställd förrättningsman. Mot förslagets avfattning i denna del kan emellertid anmärkas att därav ej framgår, att nämnden i vissa fall har att överlämna ansökningen till annan förrättningsman än sådan som i 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen sägs. Denna brist synes kunna avhjälpas genom att åt andra styckets andra punkt gives det innehåll att, om fråga är om avstyckning av mark, avsedd för jordbruk eller skogsbruk, och den, som enligt fastighetsbildningslagen skolat verkställa förrättningen, ej är behörig därtill enligt jorddelningslagen, nämnden skall för förrättningens verkställande överlämna ansökningen till vederbörande distriktslantmätare. Ett sådant stadgande skulle uppenbarligen ej utgöra hinder för denne att låta förrättningen företagas av annan lantmätare, exempelvis om en instruktionsvis gjord fördelning av arbetet inom distriktet skulle föranleda därtill. Vidare kan erinras att redan genom uttrycket »behörighet att verkställa avstyckningsförrättning» behörighet tillerkännes även den, som på grund av 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen av Konungens befallningshavande förordnats att förrätta avstyckningar i stad. I följd härav torde orden »och förordnande» kunna utgå.

2. Förslaget till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Detta förslag lämnas utan erinran.

Ur protokollet:

Ake Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, jordbruks- och inrikesdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 31 december 1947 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 3 oktober 1947 remitterade förslagen till

1) *lag med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad; samt*

2) *lag angående ändring i lagen den 12 maj 1947 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.*

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden, att bestämmelserna i andra stycket av det under 1) upptagna lagförslaget ändrats i överensstämmelse med vad lagrådet förordat samt att därjämte vissa redaktionella jämkningar vidtagits i de remitterade förslagen.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.